

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МОРСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ МОРСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ ІНСТИТУТ
КАФЕДРА «ФІЛОЛОГІЯ»

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти на тему:
Гендерна маркованість текстів англомовного новинного дискурсу

виконала: ЗДОБУВАЧКА ВИЩОЇ
ОСВІТИ 2 РОКУ НАВЧАННЯ 1 ГРУПИ
ЗА ДРУГИМ (МАГІСТЕРСЬКИМ) РІВНЕМ
ДЕННОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ
МАКСИМЕНКО ОЛЕКСАНДРА СЕРГІЇВНА

Науковий керівник:
к.ф.н., доцент каф. «Філологія»
ЖМАЄВА НАТАЛЯ СЕРГІЇВНА

Рецензент:

*к. ф. н., доц.
Дерік Ілона Морисівна*

Допущено до захисту

12.12. 2023 р.
(дата)

Науковий керівник *Н* Наталя ЖМАЄВА
(підпис) (Ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

Національна шкала *взв.*

Кількість балів *98*

Оцінка ECTS *A*

Дата захисту: *22 грудня* 2023р.

Члени комісії:

Н
С
М
І

к. філол. н., доц. Жмаєва Н.С.
к. пед. н., доц. Юхимець С.Ю.
к. пед. н., доц. Москалюк О.В.
к. філол. н. Ківенко І.О.

2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
Розділ I ГЕНДЕРНА ПРОБЛЕМАТИКА У МОВОЗНАВСТІ.....	7
1.1. Онтологічний статус категорії «гендер»	7
1.2. Принципи моделювання категорії гендеру у лінгвістичних дослідженнях	11
1.3. Лінгвопрагматичні засоби конструювання гендерної ідентичності.....	20
Висновки до розділу I.....	28
РОЗДІЛ II ГЕНДЕРНА ЗУМОВЛЕНІСТЬ НОВИННОГО ТЕКСТОПОРОДЖЕННЯ	30
2.1. Лінгвостилістичні особливості новинного тексту британської преси	30
2.2. Гендерна специфіка реалізації категорій інформативності та експресивності в новинному тексті.....	36
Висновки до розділу II.....	48
ВИСНОВКИ.....	54
ЛІТЕРАТУРА	56

ВСТУП

Наприкінці ХХ століття основні філософські питання - проблема сутності людини, її смисл і призначення, простір і час людського буття - дістали гендерного виміру, специфіка якого, з одного боку, знайшла відображення в гендерних дослідженнях, що широко розгортаються в багатьох країнах, а з іншого - стала результатом інтенсивного розвитку феміністських практик. Уся гендерна проблематика історично пов'язана з поступовим визнанням культурою, а потім і наукою, множинності індивідуальних відмінностей, які не вкладаються у звичні дихотомічні схеми. Саме надскладне і найцікавіше переплетіння культурних, психологічних і соціальних аспектів робить гендер таким «спокусливим» об'єктом дослідження для найрізноманітніших дисциплін.

Введення гендеру як категорії аналізу в дослідницький апарат лінгвістики відкрило перспективи для осмислення різних аспектів мови в іншому ракурсі. У Західній Європі та США фундаментальне вивчення гендерного чинника в мові активно ведеться вже понад два десятиліття. В українській науці загалом (більшою мірою у сфері політичних та правознавчих наук), та у лінгвістиці зокрема розробка питань, що стосуються соціокультурного концепту статі, має скоріше епізодичний характер, проте зараз є всі підстави говорити про становлення гендерології - самостійного напрямку у вітчизняній лінгвістиці. Заслуговує на увагу колективна монографія «Гендерна лінгвістика в Україні: історія, теоретичні засади, дискурсивна практика» [2; 10], які охоплюють велику кількість питань гендерології від історичних передумов виникнення та виокремлення як окремої дисципліни до сучасного стану розвитку. Спостерігається розширення меж гендерних досліджень, збагачення їхньої теоретичної та емпіричної бази.

Гендерні дослідження нині є одним із найпріоритетніших напрямів у світовій лінгвістиці. Ці дослідження розгортаються як на мовному, так і на комунікативному матеріалі. Проводяться систематичні описи мовленнєвої поведінки національних лінгвокультурних спільнот, комунікативної поведінки

професійних і вікових груп. Останніми десятиліттями в зарубіжній і вітчизняній лінгвістиці гендерні дослідження спрямовані на вивчення особливостей комунікативної поведінки учасників різних типів дискурсу, породжуючи репрезентативний спектр робіт, які торкаються різноманітних аспектів взаємовідносин мови і гендеру. До них належать дослідження особливостей комунікативної поведінки поліцейських (чоловіків і жінок) [42], комунікативних стратегій представників чоловічого та жіночого населення в Інтернеті [35], тематичної специфіки побутового дискурсу білих представників середнього класу [33] тощо.

У вітчизняній лінгвістиці досліджуються гендерні маркери мовлення на матеріалі художнього дискурсу (дисертаційні розвідки «Лінгвістичні прояви гендерних характеристик англomовних художніх текстів (на матеріалі американської прози ХХ сторіччя)» [5], «Гендерний аспект невласне-прямого мовлення в англomовному художньому дискурсі (на матеріалі жіночої прози першої половини ХХ століття)» [9], «Лінгвістична структура та гендерні особливості звертань в українській і французькій мовах» [4]). Дослідження гендерної специфіки масмедійного дискурсу обмежено вивченням гендерних стереотипів у масмедійному дискурсі «Гендерні стереотипи у сучасному українському масмедійному дискурсі» [3], особливості породження новинного тексту гендерно-нейтральної тематики авторами-чоловіками та жінками в британській пресі раніше не розглядалися.

Актуальність праці визначається важливістю вивчення гендерної специфіки новинного текстопородження, які впливають на світосприйняття і систему ціннісних відносин сучасної людини та формують її інформаційну картину світу, необхідністю виявлення соціокультурних чинників, що впливають на мовленнєво-мисленнєву діяльність авторок та авторів - представників англomовної лінгвокультури.

Як **об'єкт** дослідження розглядається новинний англomовний дискурс гендерно нейтральної тематики. **Предметом** дослідження є гендерна специфіка

маніфестації категорій інформативності та експресивності англомовного новинного тексту.

Мета магістерської роботи полягає у виявленні гендерних особливостей англомовного новинного текстопородження на лінгво-прагматичному рівні.

Поставлена мета передбачає розв'язання конкретних **завдань** дослідження:

1. Встановити онтологічний статус категорії «гендер».
2. Виявити чинники моделювання гендерних ознак мовленнєвої поведінки особистості.
3. Встановити лінгвостилістичні характеристики новинного тексту британської преси.
4. Визначити гендерну специфіку реалізації категорій інформативності та експресивності новинних текстів британської преси.

Для розв'язання поставлених завдань у магістерській роботі застосовано такі **методи та прийоми дослідження**: метод суцільної вибірки, контекстуальний аналіз, лінгвостилістичний аналіз, методи зіставного та описового аналізу, прийоми спостереження, інтерпретації, узагальнення та класифікації мовного матеріалу.

Матеріалом дослідження слугували новинні тексти гендерно-нейтральної тематики, відібрані з британських газет The Guardian і The Observer, за період 2022-2023 рр., загальна кількість текстів становить 100 умовних аркушів. Авторами текстів є три авторки (Laura Laker, Sissi Cao та Alexandra Tremayne-Pengelly) та три автори (Roger Harrabin, James Ledbetter та Oliver Staley) [65; 66].

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше проведено дослідження гендерної специфіки текстопородження на матеріалі новинних текстів гендерно-нейтральної тематики; виявлено мовні категорії, які дають змогу ідентифікувати автора та авторку новинного тексту; проаналізовано гендерні особливості сприйняття й опису новинної події представниками різних гендерів англомовної лінгвокультури на структурно-змістовному та стилістичному рівнях.

Теоретична значимість праці полягає у вивченні впливу гендерного чинника на мовленнєву поведінку учасників масово-інформаційного дискурсу та в розширенні відомостей про гендерні особливості масово-інформаційного дискурсу, що виявляються на різних рівнях мовної системи.

Практична цінність роботи визначається можливістю використання її основних положень і висновків у вишівських лекційних курсах зі стилістики мови, лінгвістики тексту, теорії дискурсу, під час написання курсових, магістерських робіт, а також на практичних заняттях з аналізу та інтерпретації текстів, зокрема, мас-медійних.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження пройшли апробацію на IV Міжнародній науково-практичній конференції “Modern Research in Science and Education”, яка відбулася 7-9 року 2023 року у Чикаго. За результатами конференції надрукована стаття – «Гендерна маркованість текстів англomовного новинного дискурсу» [7].

Структура праці. Магістерська праця складається зі вступу, двох розділів із висновками до кожного з них, висновку, списку наукової літератури та списку джерел мовного матеріалу.

Розділ I

ГЕНДЕРНА ПРОБЛЕМАТИКА У МОВОЗНАВСТІ

1.1. Онтологічний статус категорії «гендер»

Своєю назвою та існуванням гендерні дослідження зобов'язані появі терміна «гендер». Сам термін "гендер" бере свій початок від латинського слова "genus", що означає "рід". На відміну від статі людини, під якою розуміються тільки генетично визначені ознаки, пов'язані з роллю людини в процесі розмноження, під гендером розуміється "соціальна стать" людини - змінювані компоненти людських стосунків і особливості психіки, що конструюються на основі біологічної приналежності до певної статі.

В англійській мові термін "gender" уперше з'явився в граматиці, і спочатку позначав віднесення об'єкта до чоловічого або жіночого роду. Зарубіжний гендерна дослідниця Джоан Скотт пише, що люди завжди використовували терміни граматики в переносному сенсі, для того, щоб позначити риси характеру або сексуальності [39]. Так і термін "гендер" перейшов із граматики, де його використовували для формального позначення чоловічого або жіночого роду, до соціальних наук. Автор помічає також трансформацію назв зарубіжних досліджень - термін "жіночі" поступається місцем визначенню "гендерні", що звучить більш нейтрально й об'єктивно. З часом, термін "гендер" дедалі частіше використовується дослідниками для позначення культурних конструкцій, пов'язаних зі статтю, але таких, що мають лише соціальне походження.

Першість використання терміна "гендер" у соціології та психології викликає численні суперечки. Різні автори по-різному датують закріплення цього терміна в науці: є версії 1975 року, кінця 1960-х і 1955 року. Згідно з Т.В. Гендас, термін "гендер" як соціальна стать, стать як продукт культури з'явився 1975 року. Дослідник Р. Хоф також зупиняється на 1975 році, наголошуючи на тому, що саме в цей час антропологиня Гейл Рубін, звернула увагу на існування системи стать-гендер. Під час розроблення нового підходу до опису відмінностей статей як конституюючої форми організації під час

виникнення культури і суспільства, за допомогою терміна "гендер" було дано розмежування біологічної статі (sex) і статі у видовому значенні (гендер) [52]. Це протиставлення мало на меті звернути увагу на соціально-культурне конструювання сексуальності. На думку Р. Хоф, також є важливим розмежування понять гендеру та статевих ролей, за допомогою введення цілеспрямованої відмови від біологічного детермінізму статевих приписів. Так, гендер фактично позбавляється будь-якого біологічного підґрунтя, на думку авторки, гендер - це лише культурно-соціальне явище, а саме, соціально-культурний конструкт сексуальності.

Соціальний аспект людської сексуальності був закріплений під терміном "гендер" наприкінці 1960-х, американським психологом Р. Столером під час дослідження феномена транссексуальності. Використання терміна "гендер" для позначення особливостей чоловіків і жінок, які раніше вважали біологічними, а також для позначення соціокультурних уявлень та індивідуальних схем сприйняття біологічної статі відносять до праць С. Кесслера і В. Маккени, в уяві яких за терміном "стать" мала залишитися тільки репродуктивна активність.

Проте інші автори, наприклад Б. Франсіз та І.С. Кон, відносять появу терміна "гендер" до більш раннього періоду. На думку авторів, першим, хто ввів поняття гендерної ідентичності, є дослідник питань статі Джон Мані. У 1955 році він використовував цей термін, описуючи внутрішній стан особистості з точки зору відчуття себе чоловіком або жінкою [12]. Сексолог І.С. Кон вказує на те, що термін гендер був запозичений і запроваджений у науки про поведінку Дж. Мані, щоб розмежувати загальностатеві властивості (стать як фенотип) від сексуально-генітальних, сексуально-еротичних і сексуально-прокреативних якостей [6].

Термін "гендер" широко використовується в сучасній науці, але єдиної точки зору на його смислове значення не існує. Гендер це стратегія-концепт, що відображає, формує, пропонує і вимагає дій. У цьому визначенні явно простежується процес "творення гендеру" і значення активності самої особистості у творенні гендерних відносин. Той самий акцент роблять у своєму визначенні Кендес Вест і Дон Зіммерман, пропонуючи трактування гендеру як

певної динамічної категорії та описуючи процес створення гендеру (doing gender). На думку авторів, гендер - це не сукупність рис, і не роль, а продукт соціального творення. Гендер реалізується і конструюється у взаємодії, відображає собою інтегральну динаміку соціальних порядків [11].

Гендер означає безперервний процес створення суспільством відмінностей жіночих і чоловічих ролей, ментальних, емоційних характеристик і мовленнєвої поведінки. Більшість психологів і соціологів сходяться в бажанні повністю виключити з розуміння гендеру його біологічну складову. Попри позірний радикалізм, цієї точки зору дотримуються багато вчених, наприклад, Дж. Скотт і Р. Хоф. Джоан Скотт пропонує визначення гендеру, нерозривно пов'язане з відносинами влади: "гендер є складовим елементом соціальних відносин, що ґрунтується на сприйманих відмінностях між статями, і гендер є первинним засобом означування відносин влади" [39].

Термін "гендер", згідно з Дж. Скотт, використовується для позначення соціальних ролей, приписуваних певній статі, що існують поза біологічним детермінізмом. При цьому, як елемент соціальних відносин, гендер є системою, і містить у собі чотири взаємодіючі елементи, жоден з яких не діє без решти:

1. культурно-доступні символи, що задіють численні та суперечливі репрезентації;
2. нормативні концепції, що надають інтерпретації значень символів, намагаються обмежити та втримати їхні метафоричні можливості;
3. політика та посилення на соціальні інститути й організації;
4. суб'єктивна ідентичність.

Як первинне позначення відносин влади, гендер є і полем прояву влади, і засобом її артикулювання. При цьому опозиція чоловіка і жінки розглядається як постійно змінювана, безперервно конструйована, а не фіксована. У визначенні Скотт підкреслюється позабіологічність гендеру, повна відмова від зумовленості гендерних особливостей фізіологічною статевою приналежністю. У роботі Ренате Хоф термін "гендер" також використовується як соціально-культурний конструкт сексуальності. Гендер є позначенням статі як соціокультурного

конструкту, соціальним аспектом стосунків статей. Близькі до гендеру поняття психологічної та соціальної статі трактуються таким чином. Психологічна стать - виконує суб'єктом роль з позиції маскуліності-фемінності, тобто стереотипні особливості поведінки,

Соціальна стать - комплекс соціокультурних і поведінкових характеристик, що забезпечують індивідові особистий, соціальний і правовий статус чоловіка або жінки. У цьому разі соціальна стать і гендер є різними поняттями. Можливе й синонімічне розуміння гендеру та соціальної статі: гендер - це соціальна стать, яка визначає поведінку людини в суспільстві й те, як цю поведінку сприймають; це статево-рольова поведінка, яка визначає стосунки з іншими людьми.

Думка Шон Берн виокремлюється із загального ряду, зберігаючи біологічні підвалини в трактуванні гендеру, пропонуючи комплексне, "конвергентне" визначення: Гендер (Gender) - у психології - соціально-біологічна характеристика, за допомогою якої люди визначають поняття "чоловік" і "жінка" [1].

Узагальнюючи вище сказане, можна визначити "гендер" таким чином. Гендер - це соціальна стать людини, динамічний конструкт, що реалізується у взаємодії та існує поза біологічним детермінізмом. Значення терміна "гендер" спочатку було пов'язане з позначенням внутрішнього відчуття статі та її зовнішніх поведінкових проявів. Поступово, з розвитком досліджень, розширюється розуміння терміна, - підкреслюється роль соціально-історичних обставин, соціальної взаємодії, позначення відносин влади та активності самої особистості у створенні гендеру.

На даний момент термін "гендер" все частіше стає конструктом, існування якого позиціонується поза біологічним детермінізмом. У зв'язку з цим як історичні передумови формування психології статі та гендерної проблематики можна розглядати філософсько-релігійні трактування місця чоловіка і жінки в суспільстві, соціальні проблеми, пов'язані зі статтю, а також праці психологів і

фізіологів періоду, що вивчається, в яких розпочинаються дослідження поєднання природно зумовлених і соціально сформованих якостей статей.

1.2. Принципи моделювання категорії гендеру у лінгвістичних дослідженнях

Концепція гендеру як дискурсивного конструкту формується в міждисциплінарній парадигмі, що інтегрує, головним чином, філософські, соціолого-психологічні та власне лінгвістичні теорії гендеру, які проливають світло на роль мови в процесі соціалізації індивідів чоловічої та жіночої статі.

Під соціалізацією розуміється сукупність усіх соціальних процесів, завдяки яким індивід через спілкування як діяльність засвоює та привласнює накопичений досвід, що дає змогу йому/їй функціонувати як члену лінгвокультурного соціуму.

Суттєву частину цього соціального досвіду становлять вимоги соціуму, які висуваються до індивіда у зв'язку з його/її біологічною статтю. Ці вимоги виробляються на основі оцінювання відповідності/невідповідності атрибутів чоловіка і жінки (якостей, моделей поведінки, соціальних ролей) уявленням про типові й бажані чоловічі та жіночі якості, які існують у певний історичний період розвитку лінгвокультурного соціуму, тобто гендерним стереотипам та еталонам, які існують у певний історичний період розвитку лінгвокультурного соціуму. Ці стереотипи та еталони свідомо та/або несвідомо засвоюються індивідом через взаємодію з іншими індивідами в межах таких соціальних інститутів, як школа, сім'я, релігія, закон, політика, кіно, література, ЗМІ тощо, а також через ритуальні атрибути (стиль одягу, косметика, зачіска тощо) і ритуальні дії (міміка, жести, хода тощо).

Основним каналом отримання соціокультурної інформації загалом, і гендерної зокрема, є мова як система значень, що становлять орієнтувальне підґрунтя будь-якої діяльності. Отже, будь-яке дослідження, що стосується процесу гендерної соціалізації, імпліцитно чи експліцитно, сповідує певні філософсько-методологічні засади, що трактують «взаємовідносини між мовною

(концептуальною) реальністю, яка належить свідомості індивіда, та зовнішньою щодо індивіда немовною реальністю. Інакше кажучи, взаємовідносини між одиницею мови та об'єктом немовної дійсності, на який вона вказує.

Крім того, оскільки об'єктом немовної дійсності в досліджуваному випадку виступають не просто індивіди чоловічої та жіночої статі як біологічні сутності, а й як соціокультурні конструкти, таке дослідження повинне спиратися на певні філософські та соціолого-психологічні засади, які трактують взаємовідносини статі та гендеру.

Д. Камерон [24] виділяє три парадигми лінгвістичних досліджень гендеру: гомогенності, аналогії та гетерогенності. Парадигма гомогенності тлумачить гендер як соціальну адаптацію статі. У парадигмі аналогії гендер розуміється як соціокультурний символ статі, у той час як парадигма гетерогенності розглядає можливість конструювання гендеру незалежно від статі.

Парадигми гомогенності та аналогії репрезентують механістичний підхід до трактування гендеру, який також називають есенціалістським (від англ. *essence* - сутність), адже він ґрунтується на «вірі в сутність», тобто переконаності в існуванні раціонального, цільного, самототожнюваного суб'єкта як чітко визначеної сутності, що її ідентифікує та описує за місцем у просторі й часі.

Есенціалістський підхід сягає корінням античної натурфілософії 6-5 століть до н.е. і становить основу західноєвропейської патріархальної традиції, що відштовхується від бінарної будови світу та дихотомічної побудови самої філософії. Центральною опозицією цієї філософії є бінарна опозиція розуму й тіла. Розум репрезентований позитивним чоловічим началом і перебуває в одному ряду з духовністю, раціональністю, активністю тощо, символізуючи маскуліність. Тіло, репрезентоване жіночим началом і розташоване в одному ряду з чуттєвістю, несвідомістю, ірраціональністю, пасивністю тощо, символізуючи фемінінність.

У межах феноменологічного підходу мовну систему розглядають як «ментальну проєкцію, форму присутності єдиного даного в досвіді феномена - мовного матеріалу, що реалізується в мовленнєвій діяльності» [8]. Дослідження

мови відбувається у тісній кореляції із вивченням мовленнєво-мисленнєвої діяльності людини, яка має таку саму свідомість, як і сам дослідник.

Стверджується, що «соціальної або психологічної реальності як такої немає, ясного образу подій або особистостей просто не існує незалежно від людини, яка створює цей образ» [цитуються за 8]. Водночас відкидається й гіпотеза про те, що природа мовного значення полягає у відображенні-імітації засобами думки та мови фактів, предметів, що мають власні значення поза дискурсом.

Когнітивна парадигма по-іншому розв'язує проблеми співвідношення означального і означуваного, стверджуючи про існування третього компоненту між мовним значенням і позначуваною дійсністю. Роль такого посередника відводиться знанню як ідеально-об'єктивній сутності, що зберігається в когнітивних структурах свідомості та акумулює колективний соціальний досвід.

Значення одиниці мови «здійснює референцію відносно немовної дійсності не прямо, а через «вбудовування» в когнітивні структури свідомості» [цитуються за 8]. Очевидно, це "вбудовування" і забезпечує потенційну можливість досягнення взаєморозуміння.

Е. Дюркгайм, який першим звернув увагу на роль колективних уявлень у структурі мови і показав, що ці уявлення репрезентують «соціальну думку на додачу до думки індивідуальної», тим самим розмежувавши в мові "індивідуально-психічне і колективно-психічне", визначає їх як «способи мислення, діяльності, відчуття, які перебувають поза індивідом і наділені примусовою силою, внаслідок якої вони йому нав'язуються». Суттєву частину цих уявлень становить гендерна інформація.

На сьогодні не створено програмної феноменології мови. Феноменологічні засади методології соціальних наук сформульовані А. Шютцом: «Я викладаю смислові акти, очікуючи, що Інші проінтерпретують їх саме в цьому сенсі, і моя схема викладу зорієнтована на врахування інтерпретативної схеми Інших. Водночас я можу в усьому, що створено Іншими і надано мені для інтерпретації, шукати смисл, який деякий Інший, що створив його, міг із ним пов'язати. Так у

цих взаємних, спрямованих один на одного актах викладення та інтерпретації смислів, виникає, вибудовується мій соціальний світ повсякденної інтерсуб'єктивності, що так само слугує соціальним світом Інших, на чому, власне, і ґрунтуються всі соціальні та культурні явища» [53].

Наявність різних етнічних і соціокультурних груп індивідів слугує причиною наявності різних соціокультурних світів. На перетині свідомого і несвідомого, психічного, фізіо-біологічного і соціокультурного, індивідуального, міжособистісного і міжгрупового, через усвідомлення присутності Іншого як частини сприйманого світу в процесі інтерактивної дискурсивної взаємодії у свідомості індивіда конструюються гендерні світи маскулінності та фемінінності.

Мова як "знаряддя знакової діяльності в соціальній взаємодії" виступає водночас "знаряддям" конструювання гендеру та єдиним каналом доступу до дослідження процесу конструювання змістів.

Лінгвістичні дослідження виступають джерелом емпіричних даних щодо проявів гендеру в мові та мовленні, єдиним каналом доступу до когнітивних структур свідомості і, тим самим, єдиним способом верифікації філософських і соціолого-психологічних гіпотез.

На зорі свого становлення лінгвістичні дослідження гендеру виходять із сосюривської дихотомії *langue-parole* і поділяються на два глобальні напрями: вивчення відображення гендерної опозиції в одиницях мови як системи та вивчення мовленнєвої поведінки чоловіків і жінок. Подолання дихотомії уможлиблюється лише із введенням до понятійного апарату лінгвістики поняття дискурсу, що дає нове нелінійне уявлення про предмет лінгвістики та створює можливість застосування дослідницького апарату лінгвістики до вивчення самого носія мови, відкривши доступ до формування структури людської свідомості, знань, оцінок, поведінкових установок.

У гендерному аналізі мови принцип відображення реалізується в постулаті про андроцентризм будь-якої мови, що обслуговує патріархальне суспільство. Говорячи про андроцентризм мови, прихильники цієї концепції мають на увазі

наявність на різних рівнях структури мови засобів (лексичних, словотвірних, граматичних, фразеологічних), що фіксують патріархальні гендерні стереотипи та існують у вигляді "готових блоків", якими носій мови послуговується в мовленні: "Гендерна стереотипізація фіксується в мові на всіх її рівнях... У мові фіксується весь інвентар гендерних стереотипів, проте частота їхнього використання в мовленні неоднакова.

Уявлення про гендер як символ статі експліцитно чи імпліцитно пов'язане з номіналістичною за своєю сутністю гіпотезою про те, що андроцентрична мова визначає андроцентричність мислення її носіїв: «Мова формує межі нашої реальності... Засвоюючи мову патріархального суспільства, ми засвоюємо патріархальні моделі класифікації цієї реальності як єдино можливі» [54]. Згідно з цією гіпотезою, мова патріархального суспільства є першопричиною розбіжностей у моделях гендерної поведінки, зокрема й мовленнєвої.

Зазвичай виокремлюють фонологічні, лексичні та граматичні риси "жіночого" мовлення, які відрізняють його від "чоловічого".

На фонологічному рівні ці особливості чітко не позначені. На лексичному рівні "жіноче" мовлення пов'язують із широким використанням "порожніх" прикметників і прислівників на кшталт *pretty nice*, інтенсифікатора *so*, утриманням від використання особливо грубих лайливих слів. Вважається також, що "вокабуляр жінки, як правило, менш широкий, ніж вокабуляр чоловіка" [там само, 250].

На найповніший опис синтаксичних особливостей "чоловічого" та "жіночого" мовлення претендує праця О. Есперсена, який пов'язує "жіночі" синтаксичні конструкції з паратаксісом, тобто з'єднанням окремих предикацій без сполучної мови або за допомогою сполучникових сполучників, а "чоловічі" - з гіпотаксісом, тобто підрядницьким зв'язком [там само, 251]. Цю ідею втілено у двох знаменитих метафорах О.Есперсена, що визначають чоловічі синтаксичні побудови як "набір китайських скриньок, одна в іншій", а жіночі - як "набір перлин, нанизаних на нитку за допомогою сполучних слів" [там само, : 252]. Необхідно додати, що в західній лінгвістичній традиції, яка перебуває під

впливом античних класичних канонів граматики, з часів доби Відродження тримається з гідністю підрядний зв'язок, тому що він відповідає зразку класичного латинського речення, а сурядний вважають "примітивним" [26, 26]. Потрібно також мати на увазі, що знання класичної латинської та грецької граматики аж до ХХ століття було чоловічим привілеєм, оскільки жінки здебільшого не отримували рівної з чоловіками освіти.

У гендерному аспекті основним результатом соціолінгвістичних досліджень стало встановлення кореляції між статтю індивіда та нормативністю варіанта, що дістала назву кореляція соціальної стратифікації (social stratification). Суть кореляції полягає в тому, що в офіційній обстановці жінки використовують більше стандартних варіантів, ніж чоловіки тієї ж соціальної групи [26].

На інтерпретаційному рівні соціолінгвісти не можуть подолати вплив стереотипних уявлень про чоловічу та жіночу соціальні ролі. Загалом, різними вченими пропонується три основні інтерпретаційні теорії: гіпотеза статусної чутливості (status consciousness); гіпотеза прихованого престижу (covert prestige); гіпотеза соціальних уз (community ties).

Найбільшого поширення набуває гіпотеза статусної чутливості, згідно з якою жінки надають більшого значення таким символам самовираження, як зовнішність і мовлення, бо, на відміну від чоловіків, вони знаходять самовираження в сім'ї, а не в кар'єрі, і намагаються забезпечити дітям зразок "правильного" мовлення.

Дослідники гендерної мовленнєвої поведінки, яких зараховують до парадигми аналогії, виходять з існування символічного зв'язку між статтю і гендером. "Жіночу" і "чоловічу" мови мислять як набори регулярно повторюваних у мовленні чоловіків і жінок лінгвістичних параметрів, зорієнтованих на систему цінностей, що відображають колективний культурний досвід чоловіків і жінок як членів відповідної гендерної категорії та відрізняють суб'єктів однієї категорії від іншої.

Фольклористський підхід репрезентований ранніми роботами Р. Лакоффа, яка вперше пов'язує відмінності в мовленнєвій поведінці чоловіків і жінок із соціокультурними уявленнями про маскуліність і феміність [37]. Ці праці заклали підґрунтя впливової інтерпретаційної концепції дефіцитності, що виходить із неповноцінності "жіночої" мови відносно "чоловічої". Як і О. Есперсен, Р. Лакофф не спирається на експериментальні дані і так само, як і він, розглядає жіночу мову як відхилення від норми щодо чоловічої. Проте Р. Лакофф подає "неповноцінність" "жіночої" мови не як наслідок біологічної природи жінки, а як соціально конструйований феномен.

На фонологічному рівні Р. Лакофф пов'язує "жіночу" мову з більшою консервативністю та традиційністю вимови.

Крім того, вона відмічає особливий інтонаційний малюнок, притаманний суто "жіночій мові", а саме: запитальну інтонацію стверджувального висловлювання-відповіді на інформаційне запитання.

На лексичному рівні Р. Лакофф, слідом за О. Есперсеном, виокремлює такі типові риси "жіночого" мовлення, як "порожні" прикметники на кшталт *adorable*, *charming*, *sweet*, *lovely*, *divine* тощо, а також інтенсифікатор *so*. Як і О. Есперсен, Р. Лакофф вважає, що для жінки не є характерним вживання лайливих висловлювань.

Окрім зазначених феноменів, до лексичних особливостей "жіночого" мовлення Р. Лакофф також відносить наявність у лексиконі жінок набагато більшої, порівняно з чоловіками, кількості одиниць, які позначають різні, подекуди найвитонченіші, відтінки кольору: *beige*, *ecru*, *aquamarine*, *lavender* тощо.

Якщо О. Есперсен орієнтується на стандарти писемного мовлення, то Р. Лакофф цікавить, головним чином, мовлення усне. Як наслідок, її перелік особливостей "жіночої мови" включає синтактико-прагматичні параметри, а саме, використання граматичних форм і конструкцій, що асоціюються з високим ступенем невпевненості. До таких належать розділові запитання, які не містять запити інформації, використання ввідних слів і конструкцій, що дають змогу

уникнути категоричності висловлювання, на кшталт *kinda, sorta, more or less, like, not exactly, a bit, a bit, you know* тощо; прохання у формі запитання.

На думку Р. Лакофф, недостатня категоричність "жіночого" мовлення призводить до його неефективності: жінка відчуває "дефіцит" у засобах мовленнєвого вираження. Такий стереотип мовленнєвої поведінки нав'язується жінці лінгвокультурним соціумом, до складу якого вона входить.

Заслуга Р. Лакофф полягає в тому, що вона узагальнює окремі спостереження ранніх дослідників особливостей мовлення жінок і показує, що ці особливості мають спільне коріння: соціокультурну кореляцію фемінінності та соціальної беспорядності, що формує відповідні очікування щодо мовленнєвої поведінки жінок і тим самим конструює санкціоновані соціумом нормативні моделі, які визначають їхню поведінку.

Емпіричний підхід репрезентований власне ґендерними дослідженнями. Сам термін ґендер фіксує принципово новий об'єкт вивчення: мовленнєву взаємодію індивідів у конкретному соціокультурному контексті.

Стає зрозумілим, що традиційна соціолінгвістика не забезпечує адекватного опису лінгвістичних проявів ґендеру: ґендерні категорії відрізняються від географічних, етнічних і класових і не вкладаються в традиційну соціолінгвістичну модель соціальної стратифікації, а дослідження особливостей ґендерної мовленнєвої поведінки не може обмежуватися кількісним аналізом змінних фонологічного рівня мови, отже ґендер може постає об'єктом міждисциплінарної парадигми.

Методологічною базою перформативного підходу в дослідженні ґендерної мовленнєвої поведінки є теорія перформативності ґендеру Дж. Батлер, згідно з якою не біологічна стать є підґрунтям для конструювання ґендеру, а, навпаки, ґендер конструює стать [21].

Дж. Батлер не зачіпає питання лінгвістичних проявів ґендеру, але її ідеї провокують потужний резонанс у ґендерній лінгвістиці.

У методології ґендерного аналізу ідею перформативності інтерпретують як безперервний процес конструювання ґендерної ідентичності за допомогою мови.

Д. Камерон поширює знамените визначення гендеру Дж. Батлер як "багаторазової безперервної стилізації тіла" [21, 33] на мовленнєву взаємодію: "маскулінний" і "фемінінний" стилі ... можна мислити як фіксацію результату багаторазово повторюваних дій соціальних акторів, які прагнуть зіграти себе як "справжніх" чоловіків і жінок" [24, 49].

Ідея перформативності є особливо привабливою для феміністської лінгвістики не тільки тому, що вона стверджує конструювальну, а не просто індексувальну роль мови, а й також тому, що вона залишає місце для творчості її носіїв: індивід більше не розглядається як автомат, запрограмований з раннього віку на відтворення лінгвістичної поведінки, що відповідає нав'язуваній суспільством гендерній ідентичності.

Спираючись на ідеї Е.Гофмана і Г.Гарфінкеля, «згідно з якими біологічні відмінності статей, хоча й безпосередньо не впливають на здатність індивідів виконувати ті чи ті соціальні завдання, є підґрунтям для розподілу влади та ресурсів не лише в сімейній, економічній і політичній сферах, а й у сфері неінституціональних міжособистісних стосунків» [цитуються за 8], представники інтеракційної теорії підкреслюють, що перформативність і плюративність гендеру не є наслідком індивідуального вибору. Значною мірою вони являють собою відтворення регулятивних і владних соціокультурних норм. Ці ж норми формують культурно зумовлені очікування, згідно з якими інтерпретується поведінка індивіда незалежно від його/її намірів. У результаті, індивід ніколи не має повного контролю над реалізацією своєї гендерної ідентичності в дискурсі.

Таким чином, інтерактивна теорія розглядає гендер як інтерактивно і дискурсивно конструйовану категорію. Інтерактивність виявляється у двох площинах: як процес і продукт взаємодії гендеру з іншими параметрами соціальної ідентичності індивіда (віком, соціальним статусом, національною, професійною, расовою, конфесійною приналежністю, освітою), а також інших учасників мовленнєвої взаємодії, у широкому розмаїтті соціальних контекстів.

Інтерактивна теорія враховує стабільність гендеру, з одного боку, і допускає його контекстуальну варіативність, з іншого. Гендер тлумачиться як

соціально і культурно конструйований феномен, репрезентація якого є інституціалізованою і ритуалізованою.

1.3. Лінгвопрагматичні засоби конструювання гендерної ідентичності

Згідно з Танненом [57], мова і гендер - це царина досліджень у межах соціолінгвістики, прикладної лінгвістики та суміжних царин, що досліджують різновиди мовлення, пов'язані з певною статтю, або соціальні норми такого гендерного використання мови.

Різновид мовлення (або соціолект), пов'язаний із певною статтю, називається гендерлектом.

Вважається, що вивчення гендеру та мови в соціолінгвістиці та гендерних дослідженнях розпочалося з праці Робін Лакофф [37], а також з деяких більш ранніх досліджень Лакофф.

Не існує очевидного або загальноприйнятого пояснення відмінностей у мовленнєвій поведінці чоловіків і жінок, проте було запропоновано кілька інтерпретацій. У 1975 році Лакофф виокремила «жіночий реєстр», який, на її думку, слугує для підтримання жіночої (неповноцінної) ролі в суспільстві. Лакофф стверджує, що жінки схильні використовувати мовні форми, які відображають і підсилюють підпорядковану роль. До них належать запитання-теги, запитальна інтонація, і слабо виражена директивність мови.

Дослідження, подібні до досліджень Лакофф, називаються «дефіцитарним підходом», оскільки в них стверджується, що одна стать є дефіцитною по відношенню до іншої.

Описи жіночого мовлення як неповноцінного насправді можна віднести до праці Отто Єсперсена (1922) «Жінка». Ідея Йесперсена про те, що жіноче мовлення є неповноцінним порівняно з чоловічою нормою, залишалася практично незаперечною доти, доки не з'явилася робота Лакофф.

Робота Лакофф з'явилася п'ятдесят років потому. Проте, незважаючи на політичну некоректність мови цієї роботи з сучасної точки зору, результати

Йесперсена залишаються актуальними. До них належать перспектива зміни мови на основі соціальних і гендерних можливостей, лексичні та фонологічні відмінності, а також ідея про те, що гендерлекти і гендерні ролі впливають на мову.

Невдовзі після публікації книжки «Мова і місце жінки» Лакофф (1975) почали з'являтися дослідження інших науковців, які як заперечували аргументи Лакофф, так і розширювали сферу мовних і гендерних досліджень. Одним з уточнень аргументу про дефіцит є так званий «підхід домінування», який стверджує, що гендерні відмінності в мові відображають відмінності у владі в суспільстві [43].

Коутс [26] описує історичний діапазон підходів до гендерного мовлення. Вона протиставляє чотири підходи відомих як дефіцит, домінування і відмінність.

"Дефіцит" - це підхід, приписуваний Есперсену (1922), який визначає мову дорослих чоловіків як стандартну, а жіночу мову - неповноцінну. Цей підхід створює дихотомію між жіночою та чоловічою мовою, що спричинило критику підходу внаслідок того, що він наголошує на проблемі жіночої мови на тлі чоловічої мови, яку розглядають як еталонну. Таким чином, такий ракурс дослідження передбачає, що в жіночій мові є щось від початку "неправильне".

Домінування - це підхід, за якого жіночу стать розглядають як підпорядковану групу, чий відмінності в стилі мовлення є результатом чоловічої переваги, а також, можливо, наслідком патріархату. Це призводить до того, що мова здебільшого орієнтована на чоловіків. Дейл Спендер [54] також дотримується цієї точки зору.

Відмінність - це підхід, що лежить у розгляді рівності, який диференціює чоловіків і жінок як таких, що належать до різних "субкультур", оскільки вони привчені до цього з дитинства внаслідок процесів соціалізації в суспільстві. Згодом це призводить до відмінностей у комунікативних стилях чоловіків і жінок. Таннен (1990) є одним з основних прихильників цієї позиції. Вона порівнює гендерні відмінності в мові з культурними відмінностями.

Порівнюючи цілі розмови, вона стверджує, що чоловіки схильні використовувати "стиль звіту", спрямований на передання фактичної інформації, тоді як жінки частіше використовують "стиль рапорту", який більшою мірою спрямований на побудову та підтримання стосунків.

У своїй праці "Talking Power" (1990) Р. Лакофф представила оновлений список рис, що характеризують жіночу мову [37]:

1. Жінки часто менш точно потрапляють у фонетичні точки, ніж чоловіки.
2. Інтонаційні контури жінок більш різноманітні, ніж у чоловіків.
3. Жінки частіше, ніж чоловіки, використовують зменшувально-пестливі форми та евфемізми.
4. Жінки частіше, ніж чоловіки, використовують експресивні форми (прикметники, а не іменники чи дієслова, і в цій категорії ті, що виражають емоційну, а не інтелектуальну оцінку): lovely, divine.
5. Жінки використовують форми, що передають неточність: so, such.
6. Жінки значно частіше за чоловіків використовують усілякі засоби хеджування ('Well...', 'I don't really know, but maybe...').
7. Жінки використовують інтонації, що нагадують запитання, що свідчить про невпевненість або необхідність схвалення.
8. Жіночі голоси більш придихальні, ніж чоловічі.
9. Жінки більш непрямі та ввічливі, ніж чоловіки.
10. Жінки не дотримуватимуться будь-якої думки.
11. У розмові жінки частіше перебивають одна одну, рідше вводять вдалі теми.
12. Жіночий стиль спілкування схильний до співпраці, а не до суперництва.
13. У спілкуванні жінок більше невербального (жести та інтонація), ніж у чоловіків.
14. Жінки ретельніше стежать за правильністю свого мовлення, використовуючи кращу граматику і меншу кількість колоквіалізмів, ніж чоловіки.

Кросбі та Найквіст (1977) провели серію емпіричних досліджень, що ґрунтуються на гіпотезі Лакофф про жіночу мову. Вони виявили, що жінки дійсно демонструють жіночий стиль у своїй мові більшою мірою, ніж чоловіки. Вони зазначили, що жінки-носії справді використовують більше засобів хеджування, таких як 'and stuff' і 'I guess'.

Фішман (Fishman, 1980) у своєму дослідженні розмов у гетеросексуальних групах підтверджує висновки Лакофф. Вона стверджувала, що жінки ставлять більше запитань, висловлюють більше підтримки і виконують більшу частину роботи в розмові, яку вона назвала "інтерактивною роботою" (Fishman, 1983).

Македвардс (1985) стверджує, що "жінок навчають говорити м'яко, не суперечити іншим, бути покірними у спілкуванні, уникати мовного самоствердження й агресії та бути обізнаними про подачу ознак сильної впевненості в собі" (с. 40).

Що стосується словникового запасу, то, як зазначають Віннікомб та ін. (2013), жінки використовують більше слів, пов'язаних із соціальними та психологічними процесами; позитивними та негативними емоціями; словами, що позначають слух, почуття та відчуття; більше каузальних слів, таких як "тому що"; більше модальних слів та часток, таких як "б", "мусив би" та "міг би"; та більше звернень до інших людей (с. 249).

Жінки також використовують більше дієслів і займенників, особливо першої особи однини.

Згідно з Гарріманом (1996), можна зробити деякі узагальнення щодо гендерних відмінностей у змісті, лінгвістиці та синтаксисі. Жіноче мовлення зазвичай більш орієнтоване на людину, більш стурбоване міжособистісними питаннями, більше звертається до почуттів того, хто говорить, та того, хто слухає, більш чемне та більш опосередковане. У ній використовується більше наповнювачів, уточнювачів, застережень та інших пом'якшувальних засобів, щоб уникнути сильних або прямих заяв.

Чоловіче мовлення, як правило, більше пов'язане із зовнішніми речами і передбачає більше фактів. Воно більш буквально і пряме, використовує сильніші

твердження і сильнішу мову, і має тенденцію впливати на слухача. Однак питання про те, чи справді існує чоловіча мова і жіноча мова, залишається невирішеним через відсутність переконливих емпіричних доказів.

Гал (1995) стверджує, що категорії "жіноча мова" і "чоловіча мова", а також ширші категорії, як-от жіноче і чоловіче начало, є не емпіричними, а радше символічно-цивілізаційними конструктами. Вони символічно асоціюються з культурними уявленнями про маскуліність і фемінінність і слугують соціальними/культурними ресурсами для реалізації гендеру.

Дебора Таннен у своїх дослідженнях "Talking Voices" (1989), "You Just Don't Understand" (1990) та "Gender and Discourse" (1994) [56; 57] продемонструвала, що чоловіки та жінки належать до різних культур і тому використовують у своїх висловлюваннях різні мовленнєві моделі.

Для чоловічої мови першочерговим є передавання інформації, розв'язання проблем, встановлення або захист індивідуального статусу. Мовлення чоловіка може включати прямий звіт, розповідання анекдотів, переказ жарту та переказ історій. На відміну від цього, метою жіночого мовлення є не інформування, а встановлення зв'язків з іншими людьми.

Таннен пише: "Для більшості жінок розмова - це спосіб встановлення зв'язків і переговорів про стосунки. Акцент робиться на демонстрації подібності та відповідності переживанням. Для більшості чоловіків розмова - це насамперед засіб збереження незалежності, ведення переговорів і підтримання статусу в ієрархічному соціальному порядку" [56, 77].

За її словами, існують різні розмовні стилі, характерні для чоловіків і жінок. Жінки, мабуть, використовують більш кооперативні стратегії, тоді як чоловіки використовують більш конкурентні стратегії, і це може бути причиною їхнього нерозуміння. Далі Таннен пояснила ці розмовні стилі симетричними та асиметричними стосунками. Симетричні стосунки - це стосунки, які характеризуються співпрацею, рівністю, встановленням взаєморозуміння, прийняттям, вислуховуванням, ставленням запитань, співпереживанням, поясненням проблем, заохоченням, взаєморозумінням, компліментами та

переговорами. Навпаки, асиметричні стосунки характеризуються читанням лекцій, роздачею порад, керівництвом, командуванням, оцінюванням, розв'язанням проблем, викликом і суперництвом. Хоча Таннен провела великі дослідження в галузі мови і гендеру і була авторкою серії книг-бестселерів, її робота зазнавала серйозної критики. Її критикували за те, що вона не приділяє достатньої уваги фундаментальним відмінностям у владі між чоловіками і жінками. Її також критикували за надмірні узагальнення і за те, що вона нюансувала свою роботу, визнаючи, що чоловіки та жінки різняться в різних культурах і в часі, і що окремі чоловіки та жінки різняться навіть навіть у межах одного суспільства.

Ці дослідження гендерних відмінностей зазнали нападок з боку феміністок, лінгвістів і постструктуралістів. На думку Літоселіті та Сандерленда [38], ідея "гендерних відмінностей" у використанні мови зазнала критики з кількох причин.

Вона недооцінює важливість контексту, варіацій, внутрішньогрупових відмінностей і міжгрупового дублювання. Ідея була консервативною в плані викорінення відмінності, а не в плані дослідження і прийняття подібності. Крім того, дослідження гендерних відмінностей неминуче призводили до створення гендерних стереотипів.

Категорія гендеру розглядається як важливий чинник впливу на різні сфери соціальної взаємодії, оскільки чоловіки та жінки мають мовні преференції для самовираження та взаємодії з іншими.

Результати дослідження Alsubhi, A. S. "Гендер і метадискурс у британських і саудівських газетних колонках: різниця між чоловіком і жінкою, а також між вихідцем і не вихідцем з країни, які використовують мову" [<https://core.ac.uk/download/pdf/84073849.pdf>] виявили гендерні відмінності серед колумністів у виборі лінгвістичних засобів і чітку модель гендерних уподобань у виборі метадискурсу. Хоча гендер не розглядався як ключова змінна в інтерактивному виборі метадискурсу колумністами, оскільки на цей вибір

значною мірою впливає конвенція жанру, гендер є важливим джерелом варіацій, що впливали на мовний та стилістичний вибір колумністів.

Наприклад, спостерігалися значні гендерні відмінності у використанні самореференції, маркерів залученості, прикметників, займенників і прислівників, які жінки-колумністи використовували набагато частіше, ніж їхні колеги-чоловіки. У той же час, письменники-чоловіки частіше використовували хеджування, лайливі слова та числові дані, ніж жінки.

Результати дослідження А.С. Алсубі корелюють з іншими дослідженнями гендерних відмінностей. Результати цього дослідження підтверджують гендерно-преференційну зумовленість метадискурсивних і лінгвістичних засобів у медіадискурсі.

Дослідження особливостей мовлення чоловіків та жінок в Інтернет-дискурсі, яке враховувало вербально-семантичний рівень, що передбачає володіння рідною мовою, лінгво-когнітивний, що відображає ієрархію цінностей і картину світу, та прагматичний, що містить цілі, мотиви, інтереси, установки, репрезентує такі результати [<https://www.dissercat.com/content/sposoby-konstruirovaniya-gendernoi-identichnosti-v-internet-diskurse>]:

- Більша емоційність жінок порівняно з чоловіками;
- Більша точність і термінологічність чоловічого мовлення;
- Більша впевненість і категоричність чоловічого мовлення;
- Більша нормативність жіночого мовлення і вживання чоловіками інвективної лексики;
- Перевага чоловіками негативних емоцій, а жінками - позитивних емоцій;
- Більша оригінальність чоловічої мови.

На прагматичному рівні було доведено такі положення:

- Жінки ввічливіші за чоловіків;
- Чоловіки більш упевнені в собі і більш категоричні;
- Жінки дотримуються тактики комунікативної співпраці, а чоловіки - комунікативного суперництва;
- Жінки легше і частіше пускають у свій особистий простір;

- Жінки схильні до прояву позитивних емоцій, а чоловіки - негативних.

Найбільші відмінності у сфері гендерної ідентичності спостерігаються на вербально-семантичному рівні:

- Жінки зберігають вищу емоційність мовлення;

- Негативні емоції частіше проявляються у чоловіків;

- Викладення точних, фактичних даних більшою мірою характерне для чоловіків;

- Схильність до вживання інвективів залишається чоловічою характеристикою;

- Розмовна лексика притаманна жінкам більшою мірою, ніж чоловікам;

- Оригінальність мовних засобів.

Що стосується лінгво-когнітивного рівня, жінки схильні характеризувати події з позиції емоцій, а чоловіки - з позиції фактів.

На прагматичному рівні жінки-автори блогів є найбільш екстравертованими з авторів, а чоловіки-автори блогів інтровертованими. До жіночих мовленнєвих стратегій відносять узагальнення, посилення та імплікація. Чоловіки більш конкретні у висловлюванні своїх думок та цілей.

Підсумовуючи, зазначимо, що гендерна ідентичність постає результатом психологічних відмінностей між чоловіком та жінкою, з одного боку, та конструювання соціумом, з іншого, що зумовлює диференціацію мовленнєвої поведінки чоловіків та жінок.

Гендер є важливим джерелом мовної варіативності, оскільки він впливає на мовний і стилістичний вибір мовця поряд з іншими важливими змінними, включно з культурним, соціальним і ситуативним контекстом, у якому використовується мова.

Висновки до розділу I

Різноманітні лінгвістичні теорії визначають гендер як перформативну та плюративну соціокультурну категорію, конструйовану в соціально-психологічному просторі дискурсу лінгвокультурної спільноти в процесі міжособистісної та соціальної взаємодії, передусім мовленнєвої.

Перформативність гендеру виявляється в існуванні цієї категорії як безперервного процесу конструювання та його продукту. Плюративність гендеру виражається в наявності потенційної можливості альтернативної гендерної самоідентифікації індивіда, відмінної від нав'язуваної йому/їй соціумом.

Перформативність і плюративність гендеру не є наслідком індивідуального вибору. Значною мірою вони являють собою відтворення регулятивних соціокультурних норм. Ці норми формують культурно зумовлені ролі очікування, які є орієнтиром для інтерпретації поведінки особи членами соціального колективу без урахування його/її намірів. У результаті, індивід ніколи не має повного контролю над реалізацією своєї гендерної ідентичності.

Гендерна ідентичність постає результатом психологічних відмінностей між чоловіком та жінкою, з одного боку, та конструювання соціумом, з іншого, що зумовлює диференціацію мовленнєвої поведінки чоловіків та жінок.

Мова як «знаряддя» знакової діяльності в соціальній взаємодії виступає водночас «знаряддям» конструювання гендеру та єдиним каналом доступу до дослідження процесу конструювання змістів.

Гендер є важливим джерелом мовної варіативності, оскільки він впливає на добір мовленнєвих засобів поряд з іншими важливими змінними, включно з культурним, соціальним і ситуативним контекстом, у якому використовується мова.

Гендер є одним із соціальних параметрів (статусного, етнічного, вікового, професійного тощо), що впливають як на матеріальні форми гендерних стосунків у суспільстві, так і на символічні репрезентації маскулінності та фемінності, які

нав'язує індивідові суспільство та які впливають на його/її поведінку, зокрема й мовленнєву.

Для чоловічої мови першочерговим є передавання інформації, розв'язання проблем, встановлення або захист індивідуального статусу. Мовлення чоловіка може включати прямий звіт, розповідання анекдотів, переказ жарту та переказ історій. На відміну від цього, метою жіночого мовлення є не інформування, а встановлення зв'язків з іншими людьми.

Психологічно та соціально зумовлена гендерна специфіка зумовлює лінгвопрагматичну своєрідність чоловічого та жіночого мовлення.

Лінгвістичні дослідження виступають джерелом емпіричних даних щодо проявів гендеру в мові та мовленні, єдиним каналом доступу до когнітивних структур свідомості і, тим самим, єдиним способом верифікації філософських і соціолого-психологічних гіпотез.

РОЗДІЛ II

ГЕНДЕРНА ЗУМОВЛЕНІСТЬ НОВИННОГО ТЕКСТОПОРОДЖЕННЯ

2.1. Лінгвостилістичні особливості новинного тексту британської преси

Неухильне зростання потоків інформації, яка щоденно продукується і передається каналами засобів мас-медіа, вже у багато разів перевищує аналогічний текстовий масив минулих років. Цей факт є наслідком стрімкого розвитку та вдосконалення способів масового поширення інформації, виникнення нових цифрових медіатехнологій. Першорядне значення в усьому обсязі текстів медіадискурсу належить новинним повідомленням. Саме новини становлять основу всього медіапотоку, формують зміст і структуру сучасного інформаційного простору. У цьому типі текстів найповніше, у концентрованому вигляді, представлено всі головні риси й особливості цієї сфери мовленнєвживання, що дозволяє розглядати їх як базові тексти масової інформації в системі засобів масової інформації (ЗМІ) загалом і в якісній пресі зокрема.

Поняття якісної преси можна визначити на основі її протиставлення масовій пресі. Основою поділу друкованих видань Великої Британії на дві групи є відмінності в соціальному та матеріальному становищі читачів, їхній освіті та професійній приналежності. Аудиторія якісної преси належить до вищого і середнього класу, це люди, які керують країною або обслуговують тих, хто керує, своїми професійними здібностями. Якісна преса вирізняється своїм форматом (друковане видання приблизно вдвічі більше за масове за розміром), змістом (містить інформацію серйозного спрямування щодо подій, аналітичні та редакційні статті) і мовними особливостями. Новинний текст у виданнях, які є матеріалом цього дослідження, являє собою стандартну модель, що відповідає основним вимогам якісної журналістики.

Основною властивістю інформаційних повідомлень у британській пресі є об'єктивний характер подачі інформації, що узгоджується із метою виробника

новинного тексту досягти нейтральності. Проте не можна говорити про повне позбавлення новинного тексту засобів експресії, які акцентують окремі аспекти повідомлення, допомагаючи виділити деталі, привернути увагу читачів до актуальних проблем, підвищити вплив та дієвість новинних текстів.

Новинний текст націлений на інформування аудиторії про соціально значущі події та факти. Об'єктивність подачі інформації досягається наявністю в тексті кількох шарів - сегментів мовлення журналіста, кореспондента, висловлювань інтерв'юйованих, цитат учасників події, експертів, що підкреслюють достовірність переданої інформації. Таким чином, новинний текст являє собою свого роду «синтез», «сплав» безлічі окремих текстів.

Новинні тексти мають низку властивостей, що зумовлюють їхні лінгвостилістичні та форматні ознаки. До таких ознак належать регулярна повторюваність і відтворюваність.

Проведене дослідження дає змогу виокремити такі мовні особливості новинних текстів. На рівні морфології та синтаксису новинні тексти характеризуються наявністю значної кількості дієслівних словосполучень, пасивних дієслівних форм і конструкцій із пасивним дієприкметником II, різноманітних часових варіантів безособової конструкції *there is*, форм *Continuous*, що підкреслюють процесуальність дії, та форми *Present Perfect*, яка показує, що дія закінчилась нещодавно та має важливе значення зараз:

When asked how many of its schemes had IAN/CD195 as a design requirement, National Highways said it was unable to answer for England as a whole within its 18-hour time limit. A subsequent FoI was limited to a geographical area in the north-east of England.

Asked if Russia wanted Donald Trump to win the US presidential elections he said: “We respect the American people and would not make any remarks as if we do not.”

National Highways has been accused of a “systemic failure” on cycling provision after freedom of information requests revealed it did not know whether its infrastructure met its own design standards.

National Highways has spent £84m on 160 cycling and walking projects since 2015, but has said via written questions and FOIs that it is unable to say exactly what it spent the money on, or the impact of the investment on cycle use and safety.

National Highways has delivered a 10-mile high-quality shared cycling and walking route, alongside but largely separate from the rural A27 corridor in East Sussex. This is hailed as a beacon of good practice – albeit where users still give way at side roads – but the standard of delivery is not consistent across England.

Alongside their growing popularity, there is also a determined momentum to crack down on their usage in European cities.

There is no reason why you could not look at restrictions on these types of vehicles too.

Their increasing adoption is directly contributing to the climate crisis, according to the International Energy Agency.

Campaigns such as Badvertising and Comms Declare are calling for increased regulation of the way SUVs are marketed because of their substantial negative impact on our efforts to meet carbon-cutting targets.

Аналізуючи лексичний компонент новинних текстів, варто відзначити підвищену стандартизованість способів вираження. Мова новин якісної преси вирізняється проявами інтелектуальності мовлення. Підкреслена документально-фактологічна точність, в основі якої лежить прагнення до об'єктивності, проявляється в термінованості, використанні спеціальної лексики різних галузей знання, власних імен, аббревіатур:

According to HS2's own forecasts, even over 120 years, its overall construction and operation will cause carbon emissions of 1.49m tonnes of carbon dioxide equivalent, albeit offset by the wider decarbonisation of transport it helps create. Some road freight will move to rail as HS2 will enable the wider network to take more freight.

The CCC itself came under fire at Glastonbury from Prof Kevin Anderson, a climate physicist, who told the meeting that the committee based its findings on what was politically achievable rather than what was really needed to protect the climate.

He argued that net zero was a flawed concept which allowed CO₂ levels to continue to grow and gave firms a free pass to carry on emitting.

Як показує аналіз матеріалу, головною особливістю новинних текстів на лексико-фразеологічному рівні є високий ступінь клішованості. Клішовані тією чи іншою мірою сполуки становлять у середньому 15-20% від загального числа. Новинний текст дуже передбачуваний у плані використання мовних засобів типів медіатекстів: *Suffice it to say, Be that as it may, Call it, Sigh of relief, Plenty of blame to go around, Closely watched, The devil is in the details...*

Крім смислотворчих компонентів, що передають основний зміст повідомлення, новини насичені текстоутворювальними елементами, до яких відносяться слова-зв'язки, посилання на джерела інформації, цитування і словосполучення для введення цитат:

The new prize was championed by outgoing Riba president, Simon Allford, who said: “We have a collective responsibility as architects to minimise our impact on the planet’s resources and maximise the societal and economic benefits of our work. The inventive reuse of buildings is critical to reducing carbon emissions and, whilst often not the simplest solution, requires exceptional creativity and vision – I look forward to seeing some inspiring examples in due course.”

Another former IPCC lead author, Prof Piers Forster, from the University of Leeds, said: “I have tried to change the way I communicate to make it more personal and emotional. Extreme impacts are bad now and going to get a whole lot worse. But then you need to give people hope, and ourselves, as scientists hope. We can slow the rate of warming immediately if we act now.”

Серед стилістичних прийомів новинного тексту можна виділити метафори, епітети, паралельні конструкції, порівняння, антитези, анафори, риторичні питання:

The Russian foreign minister, Sergei Lavrov, said it was up to the Ukrainians to realise how deep in a hole the US had put them.

Ultimately, the pool of people regularly using the nearly 3,000 golf courses across Britain and Ireland remains stubbornly exclusive and, outside a brief post-

Covid bump, seems to be shrinking. As the cost of living spirals, some clubs are struggling to make ends meet, with 150,000 fewer club members than there were in 2004 and 92% of clubs planning to raise membership fees to meet increasing costs. Rather than fight to retain their vast land holdings, some stretched club managers are seeing the value in reconfiguring old courses to provide new homes – and fund better facilities that can attract more members.

Weakening planning regulation, moreover, threatens to make this problem worse.

Such radical plans wouldn't just help tackle our chronic lack of housing, but also let the sport shed its elitist tag.

Without change, many of Britain's gated golf clubs face a future of dreary decline. But by embracing new ideas, forward-thinking clubs could not only modernise the game and raise crucial funds, they could also shake off the sport's reputation as an elitist, rich man's pastime and become celebrated drivers of positive local transformation.

When we're facing homelessness levels that have not been seen in generations, is it right that so much public land is used for the benefit of so few people?

Новинні тексти мають ретельно розроблену, найвищою мірою організовану і надзвичайно стійку структуру, що в поєднанні зі стійкими ознаками на рівні мови дає змогу розглядати ці тексти як глобально-клішовані тексти масової інформації. Формат газети, під яким розуміється поєднання певних зовнішніх ознак зі стійкими компонентами змісту та стилю, включає такі зовнішні ознаки, як розмір шпальти, кількість сторінок, тематична рубрикація, наявність ілюстрацій, конкретне розташування матеріалу на шпальті, шрифти, що використовуються.

На рівні формату новинним текстам притаманне структурування за принципом перевернутої піраміди, який передбачає, що найважливіша інформація подана в початкових реченнях, а саме в заголовку і вступі. Потім ступінь інформативної насиченості знижується. Крім того, форматне структурування новинних матеріалів відповідає принципу максимальної

зручності для читачів. Більшість повідомлень подано і в стислому, і в повному вигляді для того, щоб читач міг, переглянувши всі основні новини, вибрати ті, що становлять для нього найбільший інтерес, і ознайомитися з ними у всіх деталях. Зведення найбільш значних повідомлень у стислому вигляді розташовується на першій сторінці. Новини розподілені за основними тематичними рубриками (світові новини, новини спорту, бізнесу).

Більшість новинних повідомлень мають стандартну, стійку структуру і відповідно можуть бути зображені у вигляді шестикутника, де наявні всі основні категорії: Короткий Зміст, Головна Подія, Наслідки, Історія, Контекст і Вербальні реакції. Відсоток новинних текстів, що характеризуються наявністю всіх компонентів, становив дві третини від проаналізованих текстів у рамках дослідження. Послідовність представлення названих компонентів підпорядковується принципам релевантності та новизни.

Розглядаючи когнітивні особливості, зазначимо насамперед, що новинні тексти, будучи компонентами інфосфери, володіють трьома важливими властивостями: відбивною, організувальною і формувальною. Новинні тексти більшою мірою, ніж медіатексти інших типів, відображають поточні зміни в житті суспільства, створюють і підтримують інформаційну картину світу. При цьому новини слугують цілям упорядкування щоденного інформаційного потоку. На першому етапі відбувається структурування потоку інформації, коли інформація про подію сприймається свідомістю журналіста, переробляється і кодується мовними засобами, перетворюючись на медіатекст - продукт когнітивної та мовної діяльності свого творця. У засобах масової інформації всі медіатексти отримують тематичну віднесеність, тобто організуються за відповідними рубриками і передаються читачеві, який їх сприймає, декодує, інтерпретує. Дані, отримані з тексту, концептуалізуються, категоризуються за допомогою стійких концептуальних моделей, що виражаються в наборі медіатопіків, і зберігаються в структурованому вигляді у свідомості реципієнта, формуючи фрагмент картини світу в його свідомості. Інакше кажучи, повідомлення про явища дійсності, їхні об'єктивні властивості, що перебувають

поза спостереженням читачів, подані в медіатексті як результати осмислення цієї дійсності, її відображення свідомістю автора тексту. Таким чином, медіатексти створюють у свідомості вже структурований, упорядкований, тематично організований когнітивний аналог дійсності.

Визначаючи, які тематичні блоки задіяні в структуруванні новинного потоку в британській якісній пресі, важливо зазначити, що для британської преси традиційним є поділ тематичних блоків на теми універсального висвітлення та культуроспецифічні тематичні блоки. Аналіз змістовного боку інформаційного потоку демонструє, що загальний тематичний малюнок висвітлення таких тем, як політичне життя в країні та за кордоном, економіка, спорт, освіта тощо, є достатньою мірою універсальним у пресі різних культурних суспільств. Універсальні теми групуються у більші рубрики та/або дробляться на дрібніші тематичні одиниці. Найбільший інтерес для британської аудиторії становлять теми "Міжнародні новини", "Національні новини", "Спортивні новини" і "Футбол", про що свідчить об'ємність їхніх змістовних характеристик, здатність піддаватися подальшому, дрібнішому поділу. Тематичний блок "Національні новини" за своїм змістовним наповненням і питомою часткою в загальному обсязі новинного потоку кількісно перевершує всі інші топіки (67%). Тематичне віднесення тієї чи іншої новинної статті до певного тематичного блоку не є суворим. Підтвердженням цього зауваження може слугувати той факт, що подібні за змістом повідомлення можуть бути опубліковані в різних рубриках залежно від технічних і форматних особливостей даного номера або кількості інших повідомлень тієї самої теми.

2.2. Гендерна специфіка реалізації категорій інформативності та експресивності в новинному тексті

Новинні тексти - інформаційні повідомлення, пов'язані з функціональним потенціалом переконання читача в достовірності наданої інформації. На відміну

від аналітичних статей, вони видаються більш стислими і менш схильними до аксіологічних (оцінних) суб'єктивних чинників. Новинні тексти найповніше реалізують одну з головних функцій масової комунікації - інформативну, а також функцію переконання через поінформованість.

Проте, новинні тексти не позбавлені експресивності, що зумовлено їхньою прагматичною спрямованістю - створювати певний акцент на тому чи іншому аспекті інформації та використовувати його як засіб переконання [<https://www.dissercat.com/content/ekspressivnaya-perspektiva-angloyazychnogo-novostnogo-diskursa-na-materiale-gazetnykh-teksto>]. Ця перспектива ґрунтується на трактуванні створення та інтерпретації новинних текстів як особливого способу породження та інтерпретації текстів, де текстова діяльність розуміється як соціально-психологічний процес, що практично не переривається, який закарбовує в собі зміст і структуру названих дій.

Основною функцією новинних повідомлень є інформування на стадії поінформованості, а далі реалізуються функція переконання і супутні їй функції сугестії та провокування [там саме].

Ідентифікації гендерних параметрів (змістовно-структурна специфіка, стилістично нейтральна/маркована лексика, конкретизація/генералізація інформації та ін.) новинного тексту сприяють категорії інформативності та експресивності.

Гендерна специфіка новинного тексту гендерно-нейтральної тематики проявляються на змістовно-структурному та стилістичному рівнях, що відображається у доборі аспектів описуваних подій, структуруванні інформативних блоків, лінгвістичних способах опису події.

У змістовному аспекту автори-чоловіки висвітлюють політичні, юридичні, економічні та наукові проблеми, пов'язані зі стихійними лихами, у пандемічних масштабах; у «чоловічих» текстах переважають політичні (*state of emergency, anarchy, foreign donors, anti-corruption campaigners etc.*), економічні, юридичні та наукові терміни: *frozen funds, to issue contracts, contractors, subcontractors, fraud,*

criminal proceeding, looting, lawlessness, inquest, hearing, coroner, to preside, ground-penetrating radar, electromagnetic waves, underground structures etc.

Авторки переважно висвітлюють особистісні та соціальні проблеми. Проте нівелювання маскулінних і фемінних відмінностей виявляється в тому, що поряд із соціальними аспектами події журналістки нерідко висвітлюють економічні, юридичні та політичні наслідки проблеми, але в межах окремої соціальної групи, спільноти, міста чи особистості: *"Brown calls for aid 'shock'fund, Millions pledged for tsunami go unpaid"; "Computer models predict direction of molten lava flows", "Laughing stock of Katrina makes disaster his business"* etc.

Перші сприймають та оцінюють ситуацію загалом, їх більше цікавить глобальне, таке, що не потребує детального розгляду,

Специфіка психологічного сприйняття дійсності жінками та чоловіками зумовлена особливостями формування статевої ідентифікації у дітей: у дівчаток статева ідентифікація протікає на тлі нерозривного зв'язку з матір'ю, ототожнення себе з нею, усвідомлення значущості взаємозв'язку між людьми; у хлопчиків статева ідентифікація пов'язана з протиставленням себе матері та відокремленням, що лежать в основі формування незалежності.

Змістовний аспект висвітлення події детермінований психологічними особливостями сприйняття дійсності чоловіками та жінками. Дослідження показало, що авторки виявляють тенденцію до деталізації інформації, тоді як чоловіки схильні подавати інформацію більш узагальнено. Порівняємо уривки із новинних текстів Олівера Стейлі та Лори Лейкер, які є типовими для обох авторів:

In a sign that his tenure as CEO has proven too contentious even for him, Elon Musk asked his Twitter followers Dec. 19 to vote on whether he should stay on as head of the social media platform he bought in October.

Twelve hours later, a solid majority—57.5 percent—favored Musk's exit.

The last few days have been particularly stormy for Musk at Twitter, as debates have raged on the platform and off about his commitment to free speech, his ostensible purpose for buying the site. He banned a number of journalists for so-called "doxxing"

before reinstating some, then declared he would ban tweets that promote competing social media sites. Meanwhile, the third largest shareholder of Tesla called for his ouster, saying he was too distracted by Twitter to be an effective CEO of the car company.

Whether Musk actually follows through on his pledge to “abide” by the results of the poll is quite another thing. From his initial decision to purchase the site, to his court battle to avoid having to buy it, to all his actions as CEO, the only constant so far has been his inconsistency.

Текст Олівера Стейлі присвячений опису події, у центрі уваги якої Ілон Маск та скандал навколо можливості його перебування на посту голови соціальної платформи Twitter. Незважаючи на доволі детальний опис подій, які передували ситуації, яка перебуває у центрі новини, та роздуми, чи Маск дійсно виконає свою обіцянку, автор цілком сконцентрований на основній події, не відволікається від неї, не екстраполює її можливі наслідки на конкретну людину / соціальну групу, хоча у новині йдеться про користувачів зазначеної платформи, чисєю думкою Маск ймовірно знехтує. Отже, автор-чоловік екстраполює проблему узагальнено, спрямовуючи її на широке коло потенційних адресатів, не розвиваючи її, не додаючи деталей.

Лора Лейкер розпочинає із вступного речення, вводячи інформацію про задум транспортної компанії поступово. Розкриваючи зміст об'єкта повідомлення та додаючи деталей у подальших реченнях, авторка проєцює наслідки події на певну соціальну групу – пасажирів, демонструючи своє піклування та намагаючись не просто констатувати проблему, а й оцінити її. Наприкінці авторка наводить думку одного з пасажирів, підсумовуючи свій текст висновками експерта в профільній сфері:

During the early stages of the pandemic, Transport for Wales (TfW) decided to try something new. In May 2020 it launched flecsi, an app-based service that allows people to book a shuttle minibus from “floating bus stops” near their homes directly to their destination.

Available in 11 locations across Wales, the service was an immediate hit: in five weeks passenger numbers grew 150%, and in its first 12 months it served 50,000 trips. Best of all, 9% of its riders were people who hadn't previously used public transport. As one passenger said: "This is too good to be true. This is Pembrokeshire, we don't get transport like this."

Wales wasn't the only place experimenting with demand-responsive transport (DRT). Pilot DRT projects also sprang up in the suburbs of Munster in Germany, Osaka in Japan and Lone Tree in Colorado.

Lukas Foljanty, a shared-mobility enthusiast and market expert, keeps track of the different DRT schemes around the world and thinks we may have reached a tipping point. There are already at least 450 schemes around the world, but last year 54 new projects emerged within a three-month period.

Гендерні особливості мовної реалізації категорії «інформативність» проявляються у структуруванні інформативних блоків у новинних текстах, створених авторками. Під час дослідження матеріалу було встановлено, що автори здебільшого дотримуються усіченої схеми новинного тексту, розробленої Т. ван Дейком: Заголовок, Вступ, Головна подія, Коментарі, Історія, Реакція, Наслідки, Тло/Обставини, тобто мають у своєму розпорядженні інформативні блоки в жорсткій логічній послідовності. У міру розгортання «маскулінного» новинного тексту читач отримує інформацію про головну подію, її передісторію і причини, наслідки, обставини і широкий контекст події, вибудовані в логічній послідовності.

У статтях авторок нерідко відсутні блоки Тло/Обставини, Історія, відзначається індивідуальне варіювання інформативних блоків і часто їхнє злиття. Вибіркова варіативність змістовних блоків у «фемінному» тексті пояснюється їхньою більшою інформативною значущістю для авторки та реалізацією комунікативної інтенції емоційного впливу на читача, апелювання до співчуття й участі, що постає важливим завданням для автора-жінки на відміну від автора-чоловіка.

Гендерна специфіка мовленнєвої реалізації категорії експресивності виявляється в особливостях актуалізації емоційності, оцінності та образності. Чоловіча емоційність виявляється в емотивних номінаціях проблеми та її політичних і економічних наслідків для нації, тоді як жіноча - криється у вродженому вмінні співчувати, виявляти емпатію до учасників події, помічати та розшифровувати. Експресивність новинного тексту створюється також позитивною/негативною оцінкою різних аспектів події (її наслідки та контекст, учасники та їхні дії тощо). Авторки переважно висловлюють оцінку події за допомогою:

- суфікса найвищого ступеня прикметників: *the costliest insured natural disaster in the world, the strongest hurricane, one of the deadliest storm seasons in the southern United States, etc.*;

- оцінних прикметників: *awesome hurricane, devastating earth quake, catastrophic flood etc.*).

Емоційна залученість авторок в описувану ситуацію пояснює реітерацію інформації про різного роду наслідки стихійного лиха, її візуалізацію за посередництвом цитування очевидців того, що відбулося, які дають детальний опис своїх почуттів, переживань, у той час як автор-чоловік цитує переважно офіційних осіб, які констатують дати, імена, цифри (прецизійна інформація):

The former IPCC chief, Prof Bob Watson, told me: "I am very concerned. None of the observed changes so far (with a 1.2C temperature rise) are surprising. But they are more severe than we predicted 20 years ago, and more severe than the predictions of five years ago. We probably underestimated the consequences."

"It is good that the uncertainty over who will host Cop29 is over. It means that plans can now be made coming out of Cop28, for the key years of 2024 and 2025 when new climate targets have to be tabled by all countries," said Kaveh Guilanpour, the vice-president of the Center for Climate and Energy Solutions.

According to researchers at Harvard and the University of Dallas, there was a 485 percent increase in these managerial titles when employee pay just reached the

federal pay threshold of \$455 a week that would otherwise require overtime pay during the years of the study (it has since been raised to \$684 a week).

Переважання змістовно-фактуальної інформації у новинних текстах авторів-чоловіків забезпечується також топонімами; назвами міжнародних і зарубіжних організацій, спільнот, установ, що підвищує довіру читача до інформації:

Sunder Katwala, director of British Future, said there had already been signs of a willingness among the public to see the UK government working more closely with the EU, with the positively received introduction of the Windsor Framework on arrangements for post-Brexit trade between Great Britain and Northern Ireland earlier this year, and the more recent agreement on the UK rejoining the EU science programme Horizon as an associate member from 1 January next year.

Гендерна специфіка створення образності авторками визначається особливостями асоціативного мислення, в основі якого лежать антропоцентричні сутності у жінок і артефактні - у чоловіків. Так, зруйновані землетрусом міста з бетонними дахами шкіл, що обрушилися на дітей, автори порівнюють із надгробними плитами (*the concrete slab roofs of schools across Kashmir and North West Frontier province fell like tombstones, crushing children at their desks*), місто, в якому сталося стихійне лихо, - із проклятим Богом місцем (*It looks like God has cursed this place*), руїни, що залишилися від зруйнованих сіл, - із археологічними розкопками (*The remains are just visible in the snow, like the site of an archaeological dig*).

У авторок затоплене місто асоціюється з хворою старою людиною, залишеною помирати наодинці (*Like a sickly old patient left out to die, (he coastal town.)*), зруйнований смерчем курорт порівнюється з привидами (*But the place, once the epitome of packaged fun, still feels much like a ghost, with windowless high-rises and empty streets*).

Новинні тексти авторів вирізняються способами цитування, зокрема авторки цитують очевидців якоїсь неприємної ситуації або стихійного лиха, які емоційно описують свій фізичний і психічний стан, розміри збитків, глибину

горя і втрат. Цитування такого роду допомагає авторці створити в інформаційному тексті ефект присутності, під яким розуміється включення прямої мови-нарративу в повідомлення, апелюючи не стільки до розуму читачів, скільки до їхніх почуттів. У нарративі від першої або третьої особи передається внутрішній стан очевидця події, а також у тих цитатних включеннях, які йому належать. Адресат /читач сприймає подію як спостерігач події. «Ефект присутності» слід розуміти як виникнення у читача після прочитання статті враження, що він був присутній на місці подій, був свідком того, що відбувається:

“Things are very difficult right now,” said Steve Garidis, the Bicycle Association’s executive director. “Since May 2021 sales have been tracking at below pre-Covid levels, and if you take out the 2020 mega boom in cycling and sales, we’re now doing worse than we were before Covid hit.

“When I look at the comparison between the UK and what’s happening in Europe it’s just a bit depressing, it’s sort of stark. There’s a definite sense that we’re being left behind, in terms of the size and value of the cycling market, but also left behind in terms of how people are getting around, both for leisure and for everyday [cycling trips].

Ефект присутності забезпечується авторками за рахунок детального опису місць, де відбувається подія. Така деталізація опису робить читачів безпосередніми учасниками події, залучає увагу, а отже підвищує емоційний вплив інформативної складової повідомлення:

Children of all ages hang out at the seating area. One group of teenagers from a local school call the sunny bench between two planters their “chill spot”. One family sits out on a shady seat with the baby on warm evenings. People eat their lunch on the benches. Chosen and installed by the local community, the planters are a tiny but thrilling example of what can be done with a quietly radical policy that is being tried by a few councils.

У наступному прикладі розповідь ведеться від першої особи однини, отже від самої авторки. Динамічний опис подій, безпосереднім учасником якого вона

була, наближує авторку до читача, додає повідомленню суб'єктивності, встановлює зв'язок з читачем та автором.

Walking on a busy London street recently, I heard a shout. “Don’t hit me,” a cyclist screamed, as a Land Rover driver reversed into his path. Next, it was my turn to jump out of the way. The driver lurched forward, veering unexpectedly in my direction just as I was crossing a sidestreet.

A moment later, another panicked voice behind me; a little girl scooting in front of her mother overshot the pavement ever so slightly, and came just inches from the driver’s path. Behind the steering wheel the driver appeared impassive, apparently unaware of the consternation in her wake.

Описуючи проблему озеленіння у місті, авторка наводить власний досвід, описуючи події від першої особи однини та множини, дозволяючи читачу зазирнути у приватну частину свого світу, інтимізуючи спілкування з потенційним читачем:

That’s how I got involved, hoping to add a bit of greenery to my own neighbourhood in Newham, where I’ve lived for a number of years. A group of us put in an application and were given a £5,000 grant for five chunky planters in an area where there was previously just concrete.

Once we had got the funding, we flyered more than 100 homes, inviting everyone to come and join the planting. Over two sunny weekends in March a diverse group of about 25 people, from children and young parents, to middle-aged women and local councillors, turned up to help. I recorded some of the project for my podcast, Streets Ahead.

Ще однією відмінністю жіночого мовлення є зміна інформативних та експресивних блоків у межах новинного тексту. Останній абзац уривку демонструє опис як власних подій, так і суспільно важливих. Така «суміш» дозволяє максимально ефективно донести інформацію до слухача за рахунок одночасної активізації як когнітивної, так і емоційної сфери.

After planting day, six rainless weeks preceded a 40C heatwave. A few plants were damaged or stolen – not many – and a couple perished. We, and the likes of

Manor Park community garden, spent hours watering some weeks. Thankfully with the hosepipe ban came rain.

A growing body of research shows the advantages of green space, and the ways in which people crave more of it. A study published last week by the University of Glasgow found an increase of 10% in gardens and “natural space” such as woodland reduces early death among over-65s by 7%.

It seems quietly popular, too. Within two weeks of the environmental charity Possible launching its Parklet Plotter on World Car-Free Day, 22 September, with which people can nominate spaces (and designs) for new pocket gardens, often on former car parking spaces, 500 suggestions had appeared on its map.

Possible’s map highlights areas of deprivation and access to green space, laying bare the structural inequalities Glasgow researchers found shortens people’s lives. While poor communities – and Newham has some of the most deprived communities in UK – may have countless urgent priorities, not least housing and feeding people, the desire for green respite is perhaps striking.

It was worth it. Our planters were not universally popular – one neighbour made a formal complaint to the council over the loss of an unofficial parking space, groups of men drink there some nights, there is some litter – but conversations, even ones in disagreement, have been largely constructive. When I caught Covid last month one kind neighbour, who had voiced scepticism about the planters when they arrived, offered to go shopping for me. The participatory budget gave us the chance to make decisions about our neighbourhood – and we chose more greenery.

Натомість автори, цитуючи очевидців проблем (переважно чоловічої статі), наголошують на їхній мужності, самовідданості в боротьбі зі стихією, стійкості в подоланні її наслідків, тобто маскулінних психологічних ознаках:

Another former IPCC lead author, Prof Piers Forster, from the University of Leeds, said: “I have tried to change the way I communicate to make it more personal and emotional. Extreme impacts are bad now and going to get a whole lot worse. But then you need to give people hope, and ourselves, as scientists hope. We can slow the rate of warming immediately if we act now.”

Baker, for one, credits the Federal Deposit Insurance Corporation's actions with containing the fear that could create broader economic harm. "I think they did what they had to do," he says. "They needed to give people assurances that their money was safe. There are longer term issues that have to be dealt with, like are all deposits now insured, and if so, will we impose new restrictions on banks to limit moral hazard, but I think they stemmed the panic."

Лінгвостилістичний аналіз новинних текстів засвідчив, що чоловіки мають вищий рівень лінгвокреативної компетенції, що виявляється у використанні ширшого й різноманітнішого «арсеналу» стилістичних прийомів, які є лінгвістичними маніфестантами експресивності. У текстах авторів найчастішими прийомами є метафора, епітет, паралельні конструкції, порівняння, антитеза, анафора, риторичне запитання, у той час як у авторок найчастішими стилістичними прийомами постають епітет, паралелізм, порівняння, анафора:

Over the past few decades, climate scientists have made huge strides in understanding the future climate. But after recent weeks of extreme heat and devastating floods it's clear that, although climate models have provided good information about overall rising temperatures, they can't be sure what level of destruction each notch on the thermometer will bring.

A few years earlier, Kraken flagrantly thumbed its nose at regulators in New York State.

The obstacles facing working class Americans interested in serving in public office are myriad, but most come down to money. It takes money to run, it takes money to serve and it takes money to endure the loss of job security and advancement that can come with public service. (m)

Jeff Lawson as CEO has really demonstrated leadership in publicly saying "we want to be an anti-racist company." They grew too rapidly, like lots of other tech companies and had to pull back. But he's talked about how you do it in a way that doesn't disproportionately disadvantage people of color.

Риторичне питання є широко задіяним стилістичним прийомом чоловічого мовлення. Чоловіки вживають цілі ланцюги риторичних питань, висвітлюючи інформацію, яка потребує висвітлення, та підкреслюючи експресивність свого ставлення до проблеми.

How can Britain become a 'great cycling nation' when it's so scary to ride a bike?

That number positively frightens many climate scientists. But, as India starts stockpiling rice with a temperature rise of 1.2C, what useful advice can scientists offer for a 3C world? Just how bad will things be by then? Should holidaymakers avoid buying homes in Greece? China is vulnerable to extremes – how should its economy adapt?

Висновки до розділу II

Основною властивістю інформаційних повідомлень у британській пресі є об'єктивний характер подачі інформації, що узгоджується із метою виробника новинного тексту досягти нейтральності. Проте не можна говорити про повне позбавлення новинного тексту засобів експресії, які акцентують окремі аспекти повідомлення, допомагаючи виділити деталі, привернути увагу читачів до актуальних проблем, підвищити вплив та дієвість новинних текстів.

Більшість новинних повідомлень мають стандартну, стійку структуру і відповідно можуть бути зображені у вигляді шестикутника, де наявні всі основні категорії: Короткий Зміст, Головна Подія, Наслідки, Історія, Контекст і Вербальні реакції. Відсоток новинних текстів, що характеризуються наявністю всіх компонентів, становив дві третини від проаналізованих текстів у рамках дослідження. Послідовність представлення названих компонентів підпорядковується принципам релевантності та новизни.

Новинний текст націлений на інформування аудиторії про соціально значущі події та факти. Об'єктивність подачі інформації досягається наявністю в тексті кількох шарів - сегментів мовлення журналіста, кореспондента, висловлювань інтерв'юйованих, цитат учасників події, експертів, що підкреслюють достовірність та об'єктивність переданої інформації.

Новинні тексти мають низку властивостей, що зумовлюють їхні лінгвостилістичні та форматні ознаки. До таких ознак належать регулярна повторюваність і відтворюваність.

Проведене дослідження дає змогу виокремити такі мовні особливості новинних текстів. На рівні морфології та синтаксису новинні тексти характеризуються наявністю значної кількості дієслівних словосполучень, пасивних дієслівних форм і конструкцій із пасивним дієприкметником II, різноманітних часових варіантів безособової конструкції *there is*, форм *Continuous*, що підкреслюють процесуальність дії, та форми *Present Perfect*, яка показує, що дія закінчилась нещодавно та має важливе значення зараз.

Аналізуючи лексичний компонент новинних текстів, варто відзначити підвищену стандартизованість способів вираження. Мова новин якісної преси вирізняється проявами інтелектуальності мовлення. Підкреслена документально-фактологічна точність, в основі якої лежить прагнення до об'єктивності, проявляється в термінованості, використанні спеціальної лексики різних галузей знання, власних імен, аббревіатур.

Особливістю новинних текстів на лексико-фразеологічному рівні є високий ступінь клішованості. Клішовані тією чи іншою мірою сполуки становлять у середньому 15-20% від загального числа.

Крім смислотворчих компонентів, що передають основний зміст повідомлення, новини насичені текстоутворювальними елементами, до яких відносяться слова-зв'язки, посилання на джерела інформації, цитування і словосполучення для введення цитат:

Серед стилістичних прийомів новинного тексту, які сприяють його експресивності, можна виділити метафори, епітети, паралельні конструкції, порівняння, антитези, анафори, риторичні питання.

Проведене дослідження гендерних параметрів новинного тексту дало змогу диференціювати маскулінний і фемінний стилі новинного текстопородження, що виявляються у змістовно-структурній специфіці, способах конкретизації/генералізації інформації та у використанні стилістично нейтральної/маркованої лексики, вибірковості стилістичних прийомів.

Новинні тексти - інформаційні повідомлення, пов'язані з функціональним потенціалом переконання читача в достовірності наданої інформації. На відміну від аналітичних статей, вони видаються більш стислими і менш схильними до аксіологічних (оцінних) суб'єктивних чинників. Новинні тексти найповніше реалізують одну з головних функцій масової комунікації - інформативну, а також функцію переконання через поінформованість.

Проте, новинні тексти не позбавлені експресивності, що зумовлено їхньою прагматичною спрямованістю - створювати певний акцент на тому чи іншому аспекті інформації та використовувати його як засіб переконання.

Ідентифікації гендерних параметрів (змістовно-структурна специфіка, стилістично нейтральна/маркована лексика, конкретизація/генералізація інформації та ін.) новинного тексту сприяють категорії інформативності та експресивності.

Гендерна специфіка новинного тексту гендерно-нейтральної тематики проявляються на змістовно-структурному та стилістичному рівнях, що відображається у доборі аспектів описуваних подій, структуруванні інформативних блоків, лінгвістичних способах опису події.

Гендерні особливості мовної реалізації категорії інформативність проявляються у структуруванні інформативних блоків у новинних текстах, створених авторками. Під час дослідження матеріалу було встановлено, що автори здебільшого дотримуються усіченої схеми новинного тексту, розробленої Т. ван Дейком: Заголовок, Вступ, Головна подія, Коментарі, Історія, Реакція, Наслідки, Тло/Обставини, тобто мають у своєму розпорядженні інформативні блоки в жорсткій логічній послідовності. У міру розгортання маскулінного новинного тексту читач отримує інформацію про головну подію, її передісторію і причини, наслідки, обставини і широкий контекст події, вибудовані в логічній послідовності.

У статтях авторок нерідко відсутні блоки Тло/Обставини, Історія, відзначається індивідуальне варіювання інформативних блоків і часто їхнє злиття. Вибіркова варіативність змістовних блоків у фемінному тексті пояснюється їхньою більшою інформативною значущістю для авторки та реалізацією комунікативної інтенції емоційного впливу на читача, апелювання до співчуття й участі, що постає важливим завданням для автора-жінки на відміну від автора-чоловіка.

У змістовному аспекту автори-чоловіки висвітлюють політичні, юридичні, економічні та наукові проблеми, пов'язані зі стихійними лихами, у пандемічних масштабах; у «чоловічих» текстах переважають політичні, економічні, юридичні та наукові терміни.

Авторки переважно висвітлюють особистісні та соціальні проблеми. Проте нівелювання маскулінних і фемінних відмінностей виявляється в тому, що поряд із соціальними аспектами події журналістки нерідко висвітлюють економічні, юридичні та політичні наслідки проблеми, але в межах окремої соціальної групи, спільности, міста чи особистості.

Перші сприймають та оцінюють ситуацію загалом, їх більше цікавить глобальне, таке, що не потребує детального розгляду,

Змістовний аспект висвітлення події детермінований психологічними особливостями сприйняття дійсності чоловіками та жінками. Дослідження показало, що авторки виявляють тенденцію до деталізації інформації, тоді як чоловіки схильні подавати інформацію більш узагальнено. Автори-чоловіки екстраполює проблему узагальнено, спрямовуючи її на широке коло потенційних адресатів, не розвиваючи її, не додаючи деталей.

Авторки вводять інформацію поступово. Розкриваючи зміст об'єкта повідомлення та додаючи деталей у подальших реченнях, авторки проєцюють наслідки подій на певну соціальну групу, демонструючи своє піклування та намагаючись не просто констатувати проблему, а й оцінити її.

Гендерна специфіка мовленнєвої реалізації категорії експресивності виявляється в особливостях актуалізації емоційності, оцінності та образності. Чоловіча емоційність виявляється в емотивних номінаціях проблеми та її політичних і економічних наслідків для нації, тоді як жіноча - криється у вродженому вмінні співчувати, виявляти емпатію до учасників події, помічати та розшифровувати. Експресивність новинного тексту створюється також позитивною/негативною оцінкою різних аспектів події (її наслідки та контекст, учасники та їхні дії тощо). Авторки переважно висловлюють оцінку події за допомогою суфіксів найвищого ступеня прикметників та оцінних прикметників.

Емоційна залученість авторок в описувану ситуацію пояснює реітерацію інформації про різного роду наслідки стихійного лиха, її візуалізацію за посередництвом цитування очевидців того, що відбулося, які дають детальний

опис своїх почуттів, переживань, у той час як автор-чоловік цитує переважно офіційних осіб, які констатують дати, імена, цифри (прецизійна інформація).

Натомість автори, цитуючи очевидців проблем (переважно чоловічої статі), наголошують на їхній мужності, самовідданості в боротьбі зі стихією, стійкості в подоланні її наслідків, тобто маскулінних психологічних ознаках.

Переважання змістовно-фактуальної інформації у новинних текстах авторів-чоловіків забезпечується також топонімами; назвами міжнародних і зарубіжних організацій, спільнот, установ, що підвищує довіру читача до інформації.

Гендерна специфіка створення образності авторками визначається особливостями асоціативного мислення, в основі якого лежать антропоцентричні сутності у жінок і артефактні - у чоловіків.

Новинні тексти авторів вирізняються способами цитування, зокрема авторки цитують очевидців якоїсь неприємної ситуації або стихійного лиха, які емоційно описують свій фізичний і психічний стан, розміри збитків, глибину горя і втрат. Цитування такого роду допомагає авторці створити в інформаційному тексті ефект присутності, під яким розуміється включення прямої мови-нарративу в повідомлення, апелюючи не стільки до розуму читачів, скільки до їхніх почуттів. У наративі від першої або третьої особи передається внутрішній стан очевидця події, а також у тих цитатних включеннях, які йому належать. Адресат /читач сприймає подію як спостерігач події. «Ефект присутності» слід розуміти як виникнення у читача після прочитання статті враження, що він був присутній на місці подій, був свідком того, що відбувається.

Ефект присутності забезпечується авторками за рахунок детального опису місць, де відбувається подія. Така деталізація опису робить читачів безпосередніми учасниками події, залучає увагу, а отже підвищує емоційний вплив інформативної складової повідомлення.

Ще одним засобом експресії постає розповідь від першої особи однини та множини. Динамічний опис подій, безпосереднім учасником яких постають

авторки, наближує їх до читача, додає повідомленню суб'єктивності, встановлює зв'язок з читачем та автором.

Ще однією відмінністю жіночого мовлення є зміна інформативних та експресивних блоків у межах новинного тексту. Така «суміш» дозволяє максимально ефективно донести інформацію до слухача за рахунок одночасної активізації як когнітивної, так і емоційної сфери.

Лінгвостилістичний аналіз новинних текстів засвідчив, що чоловіки мають вищий рівень лінгвокреативної компетенції, що виявляється у використанні ширшого й різноманітнішого «арсеналу» стилістичних прийомів, які є лінгвістичними маніфестантами експресивності. У текстах авторів найчастішими прийомами є метафора, епітет, паралельні конструкції, порівняння, антитеза, анафора, риторичне запитання, у той час як у авторок найчастішими є більш обмежений репертуар стилістичних прийомів: епітет, синтаксичний паралелізм, порівняння, анафора.

Риторичне питання є широко задіяним стилістичним прийомом чоловічого мовлення. Чоловіки вживають цілі ланцюги риторичних питань, висвітлюючи інформацію, яка потребує висвітлення, та підкреслюючи експресивність свого ставлення до проблеми.

ВИСНОВКИ

Різноманітні лінгвістичні теорії визначають гендер як перформативну та плюративну соціокультурну категорію, конструйовану в соціально-психологічному просторі дискурсу лінгвокультурної спільноти в процесі міжособистісної та соціальної взаємодії, передусім мовленнєвої.

Перформативність гендеру виявляється в існуванні цієї категорії як безперервного процесу конструювання та його продукту. Плюративність гендеру виражається в наявності потенційної можливості альтернативної гендерної самоідентифікації індивіда, відмінної від нав'язуваної йому/їй соціумом.

Перформативність і плюративність гендеру не є наслідком індивідуального вибору. Значною мірою вони являють собою відтворення регулятивних соціокультурних норм. Ці норми формують культурно зумовлені ролі очікування, які є орієнтиром для інтерпретації поведінки особи членами соціального колективу без урахування його/її намірів. У результаті, індивід ніколи не має повного контролю над реалізацією своєї гендерної ідентичності.

Гендерна ідентичність постає результатом психологічних відмінностей між чоловіком та жінкою, з одного боку, та конструювання соціумом, з іншого, що зумовлює диференціацію мовленнєвої поведінки чоловіків та жінок.

Мова як «знаряддя» знакової діяльності в соціальній взаємодії виступає водночас «знаряддям» конструювання гендеру та єдиним каналом доступу до дослідження процесу конструювання змістів.

Гендер є важливим джерелом мовної варіативності, оскільки він впливає на добір мовленнєвих засобів поряд з іншими важливими змінними, включно з культурним, соціальним і ситуативним контекстом, у якому використовується мова.

Гендер є одним із соціальних параметрів (статусного, етнічного, вікового, професійного тощо), що впливають як на матеріальні форми гендерних стосунків у суспільстві, так і на символічні репрезентації маскулінності та фемінності, які

нав'язує індивідові суспільство та які впливають на його/її поведінку, зокрема й мовленнєву.

Для чоловічої мови першочерговим є передавання інформації, розв'язання проблем, встановлення або захист індивідуального статусу. Мовлення чоловіка може включати прямий звіт, розповідання анекдотів, переказ жарту та переказ історій. На відміну від цього, метою жіночого мовлення є не інформування, а встановлення зв'язків з іншими людьми.

Психологічно та соціально зумовлена гендерна специфіка зумовлює лінгвопрагматичну своєрідність чоловічого та жіночого мовлення.

Новинні тексти найповніше реалізують одну з головних функцій масової комунікації - інформативну, а також функцію переконання через поінформованість. Експресивність новинного тексту зумовлена необхідністю акцентування інформації з метою переконання читача.

Ідентифікації гендерних параметрів (змістовно-структурна специфіка, стилістично нейтральна/маркована лексика, конкретизація/генералізація інформації та ін.) новинного тексту сприяють категорії інформативності та експресивності.

Гендерна специфіка новинного тексту гендерно-нейтральної тематики проявляються на змістовно-структурному та стилістичному рівнях, що відображається у доборі аспектів описуваних подій, структуруванні інформативних блоків, лінгвістичних засобах опису події.

Ключовою змінною при виборі мовних засобів маніфестації новинного тексту постає конвенція жанру новинного тексту, що зумовлює його мету та комунікативну спрямованість – повідомити нові відомості, нав'язавши їх певну оцінку. При цьому гендерна зумовленість новинного тексту є релевантним чинником мовної варіативності, оскільки впливає на мовний і стилістичний вибір авторів новинного тексту поряд з іншими важливими змінними, включно з культурним, соціальним і ситуативним контекстом, у якому використання мови.

Подальші перспективи дослідження вбачаємо у зіставному вивченні гендерної специфіки новинного дискурсу в різних лінгвокультурах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Берн, Ш. Гендерная психология. Законы мужского и женского поведения . СПб.: Прайм-Еврознак, 2008. - 318 с.
2. «Гендерна лінгвістика в Україні: історія, теоретичні засади, дискурсивна практика» [колект. моногр.] / Т. А. Космеда, Н. А. Карпенко, Т. Ф. Осіпова, Л. М. Саліонович, О. В. Халіман; за наук. ред. проф. Т. А. Космеди. — Х. : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди; Дрогобич : Коло, 2014. — 472 с.
3. Гендерні ресурси українських мас-медіа: ціна і якість: практичний посібник для журналістів та працівників ЗМІ / Н. М. Сидоренко, М. М. Скорик, та ін.; ред-упоряд. Н. М. Сидоренко. Київ : «К.І.С.», 2004. 76 с.
4. Дем'янова Н. О. Лінгвістична структура та гендерні особливості звертань в українській та французьких мовах : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. філол. наук. Одеса, 2012. 19 с.
5. Козачишина О.Л. Лінгвістичні прояви гендерних характеристик англomовних художніх текстів (на матеріалі американської прози ХХ сторіччя). – Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.04 – германські мови. – Київський національний лінгвістичний університет, Київ, 2003.
6. Кон, И.С. Психология половых различий / И.С. Кон // Вопросы психологии. – 1981. – № 2. – С. 47–57.
7. Максименко О.С., Жмаєва Н.С. Gender markedness of texts of English news discourse // Proceedings of the 4th International scientific and practical conference. BoScience Publisher. Chicago, USA. 2023. Pp. 796 - 803. URL: <https://sci-conf.com.ua/iv-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-modern-research-in-science-and-education-7-9-12-2023-chikago-ssha-arhiv/>.
8. Мартынюк А.П. Конструирование гендера в дискурсе // Дискурс как когнитивно-коммуникативный феномен [Под общ. ред. Шевченко И.С.]: Монография/ Перевод с укр. - Харьков: Константа, 2005. - 356 с.

9. Нера Н. Я. Гендерний аспект невласне-прямого мовлення в англомовному художньому дискурсі (на матеріалі жіночої прози першої половини ХХ століття) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Нера Наталія Ярославівна. – Львів, 2016. – 220 с
10. Ставицька Л. О. «Гендер: мова, свідомість, комунікація» [Інститут української мови НАН України. – К.: КММ, 2015. – 440 с.
11. Уэст, К., Зиммерман, Д. Создание гендера / К. Уэст, Д. Зиммерман // Хрестоматия к курсу «Основы гендерных исследований»; под ред. О.А. Ворониной. – М.: МЦГИ–МВШСЭН–МФФ, 2001. – С. 76–84.
12. Франсиз, Б. Гендер – социальный конструкт или биологический императив? / Б. Франсиз // Гендерная психология. Практикум. 2-е изд.; под ред. И.С. Клециной. – СПб.: Питер, 2009. – С. 29–34.
13. Aries, Elizabeth "Women and Men Talking: Are They Worlds Apart? / E. Aries // Women, Men, & Gender: Ongoing Debates I Ed. by Mary Roth Walsh. Yale University Press, New Heaven, London, 1995, P. 91-100.
14. Badinter, E. (1993). XY La identidad masculina / E. Badinter // Madrid: Alianza Editorial.
15. Banner, Lois W. Intertwined lives: Margaret Mead, Ruth Benedict, and their circle / Lois W. Banner // New York: Knopf, 2003.
16. Barringer, J. Felicity. Flight from sorrow: the life of Tamara Wall / J. Barringer// New York: Atheneum, 1984.
17. Based' Cultural Approach to Sex Difference / A. Uchida // Language and Society. 1992. No 25. P. 547-568.
18. Bergvall, V.L., Bing, J.M., A.F. 1996. The Question of questions: beyond binary thinking / V. L. Bergvall // Rethinking Language and Gender Research: Theory and Practice. (Real. Languages Series). London: Longman, pp. 1-31.
19. Bern, S. The Measurement of Psychological Androgyny / S. Bern // Consulting and Clinical Psychology, 1974, Vol, 42, -P, 155-162.
20. Berthoff, A.E. «Sapir and the Two Tasks of Language» (A.E.Berthoff I I Semiotica, N71, 1988. Up. 47.

21. Bonaguro, E., Pearson J. The Relationship Between Communicator Style, Argumentativeness and Gender / E. Bonaguro, J. Pearson // Paper presented to the Speech Communication Association. Chicago, 1986.
22. Buffington, R.M. Subjectivity, Agency, and the New Latin American History of Gender and Sexuality / R.M. Buffington // *History Compass*. – 2007. – Vol. 5 (5). – P. 1640–1660.
23. Cambridge advanced learner dictionary (CALD) // 2nd Edition, Cambridge University Press, 2005.
24. Cameron, D. Performing Gender Identity: Young Men's Talk and the Construction of Heterosexual Masculinity / D, Cameron // *Language and Masculinity* / Edited by Johnson S. and Meinhof U.H. Blackwell Publishers, 1997.-P. 45-63.
25. Cameron, D. Verbal Hygiene / D. Cameron // London: Routledge, 1995.
26. Coates, J. (Ed.) *Language and Gender* / J. Coates // A Reader. Oxford: Blackwell Publishers, 1999. Reprinted.
27. Connell, R.W. *Masculinities* / R.W. Connell // Berkeley, Los-Angeles, 1995.
28. Cook-Gumperz, J. Reproducing the discourse of mothering: How gendered talk makes gendered lives / J. Cook-Gumperz // Boston and London: Routledge. Book Chapte, 1995.
29. Ditz, T.L. The New Men's History and the Peculiar Absence of Gendered Power: Some Remedies from Early American Gender History / T.L. Ditz // *Gender & History*. – 2004. – Vol. 16 (1). – P. 1–35.
30. Fishman, P. Conversational Insecurity in Cameron, D., «The Feminist Critique of Language» / P. Fishman / I A Reader. Second edition. London: Routledge, 1998, pp. 243-260.
31. Freed, A. We Understand Perfectly: A Critique of Tannen's View of Cross-Sex Communication / A. Freed II Kira Hall and Mary Bucholtz (eds). Birch Moonwomen, 1992.
32. Freed, Alice F., and Alice Greenwood. “Women, Men, and Type of Talk: What Makes the Difference?” *Language in Society*, vol. 25, no. 1, 1996, pp. 1–26.

33. Green, M.H. *Gendering the History of Women's Healthcare* / M.H. Green // *Gender & History*. – 2008. – Vol. 20 (3). – P. 487–518.
34. Hellinger, M. «Feminist Linguistics and Linguistic Relativity» / M. Hellinger // *Working Paper on Language, Gender and Sexism I (I)*, 1991, pp. 25-37.
35. Herring, Susan. *Gender and Power in Online Communication. The handbook of language and gender* - Johnson, S., *Language and Masculinity* / S. Johnson // Oxford: Blackwell, 1998. 228 p.
36. Kotthoff, H. *Betriebliche Arbeitsbeziehungen (Boes A. Selbstbestimmung versus Mitbestimmung?* / H. Kotthoff // *Vortrag zur Disputation an der Technischen Universität Darmstadt. Juli 2002*).
37. Lakoff, R. *Language and Women's Place* / R. Lakoff // N.Y., 1973.
38. Lippman, W. *Public opinion* / W. Lippman // N.Y., 1922. P.88-90, 95-96.
39. Long, J, Scott *From scarcity to visibility : gender differences in the careers of doctoral scientists and engineers* / J. Scott Long, editor ; Committee on Women in Science and Engineering, Panel for the Study of Gender Differences in the Career Outcomes of Science and Engineering Ph.D.s, National Research Council. Washington, D.C. : National Academy Press, [2001], 311 p.
40. *Longman Dictionary of contemporary English (LDCE)* // Third edition, Great Britain, 1995.1
41. McConnell-Ginet, *The Origins of Sexist Language in Discourse* / McConnell-Ginet // *Annals of the New York Academy of Sciences*, N433, 1984, pp. 123-135.
42. McElhinny, Bonnie. 1995. “ *Challenging Hegemonic Masculinities: Female and Male Police Officers Handling Domestic Violence.*” In Kira Hall and Mary Bucholtz (eds.), *Gender Articulated: Language and the Socially Constructed Self*, 217–243. New York: Routledge.
43. O'Barr and B.K. Atkins, *Women's Language or «Powerless Language* / O'Barr and B.K. Atkins // *Women and Language in Literature and Society* New York, Praeger, 1980.
44. O'Barr W.M., Swift K. *The Handbook of Nonsexist Writing for Writers, Editors* / W.M. O'Barr, K. Swift // *Sex Roles*, 1987. Vol. 17. -P. 359-374.

45. Oglesby, C. Gender and History of the Postbellum U.S. South / C. Oglesby // History Compass. – 2010. – Vol. 8 (12). – P. 1369–1379.
46. Parsons, T. Bales R. Family, Socialization and Interaction Process / T. Parsons, R, Bales // London, 1956,
47. Pauwels, A. Women Changing Language / A. Pauwels // London and New York, Longman, 1998.
48. Penelope, J. Speaking Freely / J. Penelope // New York: Pergamon Press, 1990.
49. Pollack, W.S. Deconstructing Dis-Identification: Returning Psychoanalytic Concepts of Male Development / W.S. Pollack // Psychoanalysis and Psychotherapy, 1995. 12.
50. Pusch, L. Das Deutsche als Mannersprache / L. Pusch // Frankfurt/Main: Suhrkamp, 1984.
51. Rhoda, U. Toward a Redefinition of Sex and Gender / U. Rhoda // American Psychologist, 1979, N34, pp,1085-1094,
52. Rubin, G. The Traffic in Women: Notes on the "Political Economy of Sex" / G. Rubin // Towards Anthropology of Women. Reiter R. (eds.), New-York London: Monthly Review Press, 1975, pp. 169-183.
53. Sherzer J. A diversity of voices: men's and women's speech in ethnographic perspective / J, Sherzer // Language, gender and sex incomparative perspective. 1985.
54. Spender, D. Man Made Language. London / D. Spender // Routledge and Kegan Paul, 1980.
55. Tafel, K. Die Frau im Spiegel der russischen Sprache / K. Tafel // Wiesbaden, 1997.
56. Tannen, D. Gender and Discourse / D. Tannen // Oxford: Oxford University Press Gender and Discourse, 1994.
57. Tannen, D. That's Not What I Meant / D. Tannen // London: Dent, 1986.
58. Thome, B. and N. Henley, eds., Language and Sex: Difference and Dominance / B. Thome, N. Henley II Newbury House, Rowley, Massachusetts, 1975.
59. Thome, B., C. Kramarae, Henley N. Language gender and society / B. Thome, C. Kramarae, N. Henley // Rowley, MA: Newbury House, pp.89-102.

60. Tolson, E. Alleviating marital communication problems / E. Tolson // In W. J. Reid & L. Epstein (Eds.), Task-centered practice. New York: Columbia University Press, 1977.
61. Trudgill, P. Sex, covert prestige, and linguistic change in the urban British English of Norwich / P. Trudgill // Language in Society. 1972., Schwitalla J. Kommunikative Stilistik zweier sozialer Welten in Mannheim-Vogelstang. Berlin; N. Y., 1995).
62. Uchida, A. When Difference is Dominance: A Critique of the 'Anti-Power
63. Vasvari, L.O. (сoтp.). Reader for CEU Summer University Course 'Language, Gender and Society' / L.O. Vasvari // Budapest, 2001.
64. Watts, R.J. «Acquiring Status in Conversation: Male and Female Discourse Strategies» / R.J. Watts 11 Journal of Pragmatics, N5, 1992, pp. 467-505.
65. <https://www.theguardian.com/>
66. <https://observer.com/>